

บทสรุป

โดยธรรมชาติของมนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันในสังคม แต่มนุษย์ในสภาวะธรรมชาตินั้น มุ่งที่จะแสวงหาประโยชน์ใส่ตนโดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น ดังนั้น เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม อย่างสงบสุข มนุษย์จึงจำต้องสละสิทธิทางสภาวะธรรมชาติของคนบางอย่าง และมอบหมาย ให้แก่ผู้มีอำนาจสูงสุดในสังคมนั้น เพื่อจัดการปกป้องคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่สมาชิกใน สังคมนั้น ต่อมาเมื่อสังคมเจริญเป็นรูปของรัฐ อำนาจต่าง ๆ ที่สมาชิกในสังคมมอบให้แก่ ผู้มีอำนาจสูงสุดในสังคมจึงตกมาเป็นอำนาจของรัฐ ดังนั้น รัฐจึงมีอำนาจปกครองแก่ ประชาชนในรัฐนั้น เพื่อจัดระเบียบความสงบเรียบร้อยภายในรัฐ แต่ในการจัดระเบียบ ความสงบเรียบร้อยนี้รัฐต้องอาศัยกลไกในอันที่จะควบคุมความประพฤติของประชาชน เพื่อกำหนดแนวทางให้ประชาชนปฏิบัติตาม ในอันที่จะเป็นวิธีการซึ่งจะนำไปสู่ผลที่ต้องการ (Means to an end) กลไกของรัฐดังกล่าวนี้ ได้แก่ กฎหมาย ซึ่งเดิมกฎเกณฑ์ ที่จะบัญญัติไว้ในกฎหมายนี้ได้มาเอากฎหมายจารีตประเพณีที่พัฒนามาจากขนบธรรมเนียมที่มี การประพฤติในชุมชนใดชุมชนหนึ่งมาเป็นเวลาช้านานแล้ว ครั้นต่อมาเมื่อสังคมเจริญขึ้นมาก ชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมสลับซับซ้อนเพิ่มขึ้น จึงทำให้กฎหมายจารีตประเพณีและหลักกฎหมาย ที่มีอยู่เดิมไม่สามารถที่จะแก้ไขข้อขัดข้องและข้อพิพาทที่เกิดขึ้นใหม่ในสังคมได้ ก่อให้เกิด ความจำเป็นที่จะต้องบัญญัติกฎหมายเทคนิคอันเป็นกฎเกณฑ์ใหม่ ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายให้สอดคล้องกับสภาพสังคมอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้การควบคุม สังคมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนกฎหมายที่สำคัญซึ่งรัฐใช้ในการควบคุมความประพฤติ ของประชาชนนั้นก็คือ กฎหมายอาญา อันเป็นกฎหมายมหาชนที่มุ่งรักษาความเป็นระเบียบ เรียบร้อยและความปลอดภัยของสังคมโดยส่วนรวม จัดความซัดเซ่งวุ่นวายสับสนในสังคมนั้น รวมทั้งแก้ไขปัญหาอาชญากรรมให้ลดน้อยลง แต่เนื่องจากหลักกฎหมายในรัฐประชาธิปไตยที่ว่า อำนาจอธิปไตยต้องมีกฎหมายรับรอง การกระทำทั้งหลายของรัฐที่มีผลในทางบังคับหรือกระทบ กระเทือนสิทธิเสรีภาพของบุคคลในรัฐนั้นจึงต้องมีบัญญัติแห่งกฎหมายรับรองให้อำนาจที่จะ กระทำการเช่นนั้นได้ และหลักการนี้เป็นหลักประกันในทางรูปแบบของหลักนิติรัฐที่จะต้อง

นำมาใช้ในกฎหมายอาญาอย่างเข้มงวดเป็นพิเศษด้วย แต่กฎหมายอาญาและการบังคับใช้กฎหมายอาญาค่าหนึ่งถึงรูปแบบอย่างเดียวกันไม่ได้ ทั้งนี้ เพราะสิ่งที่ไม่ยุติธรรมในเนื้อหาแล้ว ก็จะทำให้รูปแบบของกฎหมายเป็นความยุติธรรมไปไม่ได้ ดังนั้น กฎหมายอาญาในค่านเนื้อหาจะต้องชอบด้วยความยุติธรรมด้วย กล่าวคือ กฎหมายอาญาจะต้องมีความชัดเจนแน่นอนในค่านเนื้อหา อันเป็นองค์ประกอบของความนิคอาญาแต่ละฐานให้มากที่สุด เพราะหลักกฎหมายที่ว่าอำนาจรัฐต้องมีกฎหมายรับรองจะมีผลบังคับใช้ได้เต็มที่ก็ต่อเมื่อเจตจำนงของประชาชน (สภานิติบัญญัติ) ที่แสดงออกมาในรูปของกฎหมายได้แสดงออกมาอย่างชัดเจนจนการพิจารณาพิพากษารอรรถคดีในทางอรรถวิสัยและอำเภอใจของศาลไม่อาจจะเกิดขึ้นได้ ส่วนหลักเกณฑ์ของความประพฤติของบุคคลในสังคมที่จะนำมาบัญญัติไว้ในกฎหมายอาญานั้นจะต้องพิจารณาจากทฤษฎีทางกฎหมายอาญา ทฤษฎีการลงโทษ นโยบายทางอาญา และนิตินโยบายของรัฐแต่ละรัฐในแต่ละสมัย

นอกจากนี้ รัฐก็ยังมีหน้าที่ที่จะจัดตั้งสถาบันของรัฐขึ้นมารับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมายอาญา สถาบันทางกฎหมายดังกล่าวนี้ ได้แก่ กระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice Process) ซึ่งสถาบันนี้จะต้องรับผิดชอบในการบริหารงานยุติธรรมทางอาญา และต้องมีอำนาจ วิธีดำเนินงาน แตกต่างจากการบริหารงานหรือการดำเนินงานปกครองบ้านเมืองในลักษณะทั่วไป กระบวนการยุติธรรมทางอาญานี้ประกอบด้วย ตำรวจ อัยการ ศาลและราชทัณฑ์ ซึ่งในระหว่างองค์กรในการบริหารงานยุติธรรม ตำรวจและราชทัณฑ์นั้น ถือว่า เป็นองค์กรที่เกี่ยวกับงานบริหารยุติธรรมทางอาญาโดยแท้ สำหรับอัยการมีลักษณะเป็นงานกึ่งบริหารและกึ่งตุลาการ ส่วนศาลถือว่าเป็นงานตุลาการ มีหน้าที่และรักษาอำนาวยุติธรรมโดยแท้ สำหรับอำนาจหน้าที่ขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานี้ ก็คือ การบริหารงานยุติธรรมให้แก่ประชาชนผู้กระทำความผิด ตลอดจนให้ความคุ้มครองป้องกันสังคม (Social Defense) ให้ปลอดภัยจากการถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพ เพื่อความเป็นระเบียบและมั่นคงของสังคมนั้น ส่วนแนวความคิดเกี่ยวกับระบบที่ใช้กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้น ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่มักจะใช้ระบบผสมระหว่างทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) และทฤษฎีกระบวนการนิตินิยม

กล่าวคือ มิได้เน้นประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่จะมุ่งควบคุมระงับและปราบปรามอาชญากรรม หรือมุ่งที่จะให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลเพียงด้านใดด้านหนึ่ง แต่ต้องคำนึงถึงทั้ง 2 ด้านในขณะเดียวกัน กล่าวคือ การดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นจะต้องมีความรวดเร็วและแน่นอน ในขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาด้วย เพื่อป้องกันการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้าหน้าที่อันเป็นหลักประกันที่กฎหมายพึงรับรอง

สำหรับประเทศไทยนั้นตั้งแต่สมัยการปฏิรูประบบกฎหมายและการศาลยุติธรรมในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้นำเอาระบบประมวลกฎหมายเข้ามาใช้ และทฤษฎีหลักกฎหมายของนานาอารยประเทศมาปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีและสภาพสังคมไทย จึงนับได้ว่าประเทศไทยมีระบบกฎหมายที่ค่อนข้างนานาอารยประเทศแล้ว แต่เนื่องจากอิทธิพลของระบบกฎหมายอังกฤษที่มีต่อวงการกฎหมายไทยในสมัยนั้นจึงทำให้ความคิดในทางกฎหมายไม่สอดคล้องกับระบบประมวลกฎหมายที่ใช้อยู่ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนี้ความคิดในทางกฎหมายของไทยก็เริ่มพัฒนาเข้าสู่ความคิดในทางกฎหมายแบบประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย แต่โดยที่ระบบการปกครองของไทยเป็นระบบที่ฝ่ายบริหารมีอำนาจมาก และทัศนคติของผู้มีอำนาจทางการเมืองที่ยึดหลักเรื่องผลประโยชน์และพวกพ้องอยู่เหนือสิ่งอื่นใด ทฤษฎีและหลักการความถูกต้องเป็นเรื่องรองลงไป จึงทำให้ระบบกฎหมายของไทยจำกัดขอบเขตการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานฝ่ายบริหารไว้น้อยกว่าที่ควร และยังทำให้เกิดบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม ส่วนกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นแม้ว่าจะได้มีการจัดตั้งองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเช่นเดียวกับนานาอารยประเทศ ซึ่งประกอบด้วย ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ ก็ตาม ระบบงานยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยซึ่งได้รับอิทธิพลจากระบบกฎหมายของประเทศอังกฤษ จัดได้ว่ายังไม่เป็นระบบที่ถูกต้องตามหลักการ และทำให้การดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมทั้งหมดไม่เป็นระบบ นอกจากนี้ บุคลากรขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการบริหารงานยุติธรรมนั้นมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายอาญา ยังไม่ได้มาตรฐานด้วยเหตุดังกล่าวนี้เอง จึงทำให้การบังคับใช้กฎหมายอาญาโดยกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทั้งนี้ จะเห็นได้จากสถิติอาชญากรรมและความ

รุนแรงของอาชญากรรมที่ทวีสูงขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีปัญหาที่สำคัญยิ่งปัญหาหนึ่งของการบังคับใช้กฎหมายอาญาซึ่งยังมีใจกล่าวถึง อันได้แก่ ภาระงานการบังคับใช้กฎหมายในปัจจุบันนี้ยังขาดการพัฒนาหลักการทางอาชญาวิทยา ซึ่งได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการบังคับใช้กฎหมายอาญา ดังนี้

1. ทำให้มิได้มีการนำเอาเทคนิคทางค่านอาชญาวิทยาแบบใหม่ที่กำลังก้าวหน้ามาปรับใช้ให้เข้ากับระบบงานที่เป็นอยู่ จึงเป็นเหตุทำให้ไม่สามารถจัดการกับปัญหาอาชญากรรมให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นและประหยัดได้เท่าที่ควร

2. ทำให้มีการบัญญัติกฎหมายพิเศษและศาลพิเศษขึ้น โดยให้อำนาจแก่ฝ่ายบริหารในอันที่จะมีอำนาจเด็ดขาดในการใช้มาตรการพิเศษ เพื่อจัดการกับผู้กระทำผิดตามกฎหมายหรือความประพฤติอาชญากรรมที่รุนแรงอยู่เสมอ รวมทั้งการให้อำนาจกับฝ่ายปกครองในการจับกุมและควบคุมบุคคลที่สงสัยว่ามีพฤติกรรมอันเป็นภัยต่อสังคมโดยวิธีการพิเศษ ทั้งนี้ โดยไม่ต้องผ่านการพิจารณาตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

3. เป็นเหตุผลักดันให้แต่ละองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งมีปรัชญาพื้นฐานทางอาชญาวิทยาที่แตกต่างกันตามงานด้านกรบังคับใช้กฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบของตน แยกตัวกันออกไปมากยิ่งขึ้น ทั้ง ๆ ที่เป็นองค์กรในกระบวนการเดียวกันและจะต้องดำเนินการให้ต่อเนื่องสอดคล้องกัน

โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับปรัชญาพื้นฐานทางอาชญาวิทยาของแต่ละองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีลักษณะที่แตกต่างและขัดแย้งกัน โดยพื้นฐานแห่งปรัชญาทางอาชญาวิทยา ดังได้กล่าวมาแล้วในหมวด 1 บทที่ 2 นับได้ว่าเป็นปัญหาหลักที่สำคัญในการบริหารงานกระบวนการยุติธรรม กล่าวคือ แต่ละองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามักมุ่งเน้นเฉพาะการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติหน้าที่ ด้านการบังคับใช้กฎหมายอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนอย่างเป็นเอกเทศ อันเป็นการยึดมั่นในแนวความคิดเห็นอย่างแคบ ๆ ภายในขอบเขตของสายงานการบังคับใช้กฎหมายอาญาของแต่ละองค์กร จึงทำให้ระเบียบปฏิบัติงานบางประการไม่เชื่ออำนาจต่อการประสานงานเท่าที่ควร และในบางครั้งก็กลับกลายเป็น

อุปสรรคของแต่ละองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา อันส่งผลกระทบต่ออย่างค่อนข้างเนื่องถึงการบังคับใช้กฎหมายอาญาของกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบทั้งหมด ทั้งนี้ เพราะการปฏิบัติภารกิจในการบังคับใช้กฎหมายอาญาของแต่ละองค์กรในกระบวนการยุติธรรมจะส่งผลกระทบต่อกันและกันโดยตรง กล่าวคือ โดยที่ตำรวจยึดมั่นในปรัชญาพื้นฐานทางอาชญาวิทยาแบบดั้งเดิม ตำรวจจึงมุ่งที่จะทำการปราบปรามอาชญากรรมที่เกิดขึ้นโดยจะต้องจับกุมผู้กระทำความผิดให้ได้มากที่สุด เร็วที่สุด และผิดพลาดน้อยที่สุด และไม่คอยยากที่จะให้นำขบวนการแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมของผู้กระทำผิดมาใช้ โดยเฉพาะขบวนการเลี้ยงโทษจำคุก เช่น การคุมประพฤติ การพักการลงโทษ เป็นต้น แต่ในขณะเดียวกันตำรวจก็ยังมีหน้าที่ซึ่งจะต้องรับผิดชอบนอกเหนือจากการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมอีกมาก ซึ่งเป็นงานด้านรักษาความสงบเรียบร้อย เช่น การจัดการจราจร กำหนารักษาความสงบเรียบร้อย ตรวจป้องกันรักษาชายแดน ฯ เป็นต้น และงานให้บริการต่าง ๆ เช่น จัดการด้านทะเบียนต่าง ๆ ดำเนินการดับเพลิง จัดทำหนังสือเดินทาง ฯ เป็นต้น อันเป็นเหตุทำให้งานด้านกาบังคับใช้กฎหมายอาญาเกิดความบกพร่องโดยเฉพาะเกี่ยวกับการสอบสวน เช่น ทำการสอบสวนแบบรวบรัด ด้วยการใช้วิธีที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นต้น ดังนั้น เมื่อตำรวจจับกุมผู้กระทำความผิดมากและเกิดความบกพร่องในการสอบสวน อัยการก็จะต้องทำการฟ้องคดีมากตามจำนวนการสอบสวนที่บกพร่องของตำรวจ โดยจะไม่มีโอกาสที่จะมาตรวจสอบถึงความถูกต้องหรือความผิดพลาดของตำรวจได้ ศาลเองก็จะต้องทำการพิจารณาพิพากษาคดีมากขึ้น โอกาสที่ศาลจะใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยความผิด หรือในการกำหนดโทษผู้กระทำความผิดให้เหมาะสมก็มีน้อยสำหรับในคดีที่พยานหลักฐานของอัยการบกพร่อง ศาลก็จะต้องพิจารณาพิพากษาตามพยานหลักฐานที่ผิดพลาดนั้น เช่น ปล่อยผู้กระทำความผิดจริง ๆ ไป หรือลงโทษผู้บริสุทธิ์ เป็นต้น และเมื่อศาลพิจารณาพิพากษาลงโทษจำคุกผู้ถูกกล่าวหาเพิ่มขึ้น จำนวนผู้ต้องโทษก็มีมากขึ้น จึงทำให้ราชทัณฑ์ซึ่งมีปรัชญาพื้นฐานทางอาชญาวิทยาแบบปฏิฐานเป็นหลักในการปฏิบัติงานก็ไม่สามารถที่จะแก้ไขฟื้นฟูบุคลิกภาพและทักษะของผู้ต้องโทษให้กลับตนเป็นพลเมืองดีได้ และทำให้มีการถ่ายทอดลักษณะอาชญากรรมในระหว่างผู้ต้องโทษได้มากขึ้น เมื่อผู้ต้องโทษได้รับการปลดปล่อยให้พ้นโทษไปแล้ว บุคคลเหล่านี้ก็มักจะกระทำความผิดซ้ำอีก (Recidivism) อันเป็นผลทำให้ตำรวจต้องทำการจับกุมและส่งตัวผู้กระทำความผิดกลับเข้าสู่ระบบตามขั้นตอนใน

กระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นอีก จึงเป็นการเพิ่มภาระหน้าที่แก่องค์กรแต่ละองค์กร
ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับบุคคลเดียวกันนี้ ทำให้เป็นการสิ้นเปลืองทางด้าน
ทรัพยากรอย่างมาก และยังแสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวในการบังคับใช้กฎหมายอาญา
โดยกระบวนการยุติธรรมอย่างสิ้นเชิง

สำหรับประเทศไทย นโยบายของฝ่ายบริหารในการแก้ไขการบังคับใช้
กฎหมายอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม ทั้งที่ผ่านมาและในปัจจุบันมักจะเน้นหนัก
ในด้าน การเพิ่มอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ในแต่ละองค์กรของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
โดยเฉพาะตำรวจ มากกว่าการปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบให้เป็นระบบที่มีการ
ประสานงานสอดคล้องอย่างต่อเนื่องกัน และการสร้างเสริมความสัมพันธ์ในระดับและ
ตำแหน่งต่าง ๆ ทุกระดับภายในแต่ละองค์กร และระหว่างองค์กรในกระบวนการยุติธรรม
ทางอาญาอย่างเป็นการถาวร การประสานงานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาใน
ประเทศไทยในปัจจุบันจึงเป็นไปอย่างค่อนข้างจะหละหลวม และเนื่องจากนโยบายเกี่ยวกับ
หน่วยงานที่จะมีอำนาจสอบสวนที่ยังเป็นข้อถกเถียงกันทั้งในรัฐบาลและรัฐสภาอย่างยากที่จะ
หาข้อยุติเป็นที่แน่นอนได้ จึงเป็นเหตุทำให้การโอนอำนาจการสอบสวนไปมาระหว่างตำรวจ
และเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง ดังนั้น ในการบังคับใช้กฎหมายอาญาบางประเภทซึ่งมีลักษณะ
หรือมีความสำคัญเป็นพิเศษ ฝ่ายบริหารจึงใช้วิธีการจัดตั้งหน่วยงานพิเศษขึ้นในรูปของคณะ
กรรมการสอบสวนเฉพาะปัญหา เช่น คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและ
ประพฤติมิชอบในวงราชการ (ป.ป.ป.) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
(ป.ป.ส.) เป็นต้น แทนที่ฝ่ายบริหารจะให้ความสนใจแก่การบริหารงานกระบวนการยุติธรรม
ให้มากขึ้น โดยการปรับปรุงกระบวนการหรือกลไกต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสมกับการแก้ไข
ปัญหา ฉะนั้น คณะกรรมการเหล่านี้จึงมักจะประสบปัญหาทำนองเดียวกัน คือ ไม่สามารถ
จัดให้เข้าอยู่ในกระบวนการเดียวกับหน่วยงานในองค์กรที่มีอยู่เดิมได้ ส่วนการแบ่งภาระหน้าที่
ของแต่ละองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นก็มีลักษณะที่ไม่สมดุลย์ได้สัดส่วนกัน กล่าวคือ
บางหน่วยงานหรือองค์กรมีภาระหน้าที่กว้างเกินไป เช่น กรมตำรวจ และพนักงานสอบสวน
ในขณะเดียวกัน บางองค์กรก็มีภาระหน้าที่จำกัดเกินไป เช่น กรมอัยการ และกรมราชทัณฑ์
 เป็นต้น และการปฏิบัติงานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ยังมีได้จัดระบบให้มีการคาน

และกลุ่ผู้อำนวยการในระหว่างองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยเฉพาะระหว่าง พนักงานสอบสวนกับอัยการ ทั้งนี้ เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ได้แยกอำนาจสอบสวนและอำนาจฟ้องร้องออกจากกันโดยเด็ดขาด อันเป็นเหตุทำให้การ ปฏิบัติงานการบังคับใช้กฎหมายอาญาของแต่ละองค์กรไม่สามารถกลมกลืนกับแนวนโยบาย ทางอาญาของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอันเป็นส่วนรวมได้

นอกจากนี้ กฎหมายและระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ แต่ละองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาบางอย่างก็ล้าสมัย ไม่เหมาะสมกับสภาพสังคม และปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน บรรดาสาเหตุต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นี้ ย่อมแสดงให้เห็น การบริหารงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทยประสบปัญหาทางด้านโครงสร้าง ปัญหาทางด้านนโยบายการบังคับใช้กฎหมายของฝ่ายบริหารและการปรับปรุงกฎหมายอาญา ในส่วนวิธีสำนึกผิด และในการแก้ไขปัญหานั้นเรื่องนี้ ทางฝ่ายบริหารก็ได้คำนึงถึงเรื่อง ประสิทธิภาพพื้นฐานทางอาชญาวิทยาของแต่ละองค์กร โดย จึงทำให้การบริหารงานกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญาขาดระบบการประสานงานที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องอย่างต่อเนื่องกัน และ ยังทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในการปฏิบัติงานการบังคับใช้กฎหมายอาญาในระหว่างองค์กร ในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงขึ้น อันส่งผลกระทบต่อไปถึงระบบ การบังคับใช้กฎหมายและระบบบริหารงานยุติธรรมของประเทศทั้งหมด ในลักษณะที่ทำให้ ขาดประสิทธิภาพและค่อยพัฒนาไป

ดังนั้น ฝ่ายบริหารหรือรัฐบาลจะต้องดำเนินการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายอาญาคำน วิชี่สำนึกผิด โครงสร้างของกระบวนการยุติธรรม นโยบายการบังคับใช้กฎหมายอาญาและ การบริหารงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ให้มีลักษณะที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องอย่างเป็น ระบบต่อเนื่องกัน และจะต้องนำเอาหลักการทางอาชญาวิทยาเข้ามาช่วยพัฒนาในการ บริหารงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญา รวมทั้งจะต้องส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนทัศนคติ ประชญา วัตถุประสงค์ เป้าหมาย หน้าที่ บทบาท ของการปฏิบัติงานการบังคับใช้กฎหมายอาญา ระหว่างองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตลอดจนเน้นการศึกษาทางทฤษฎี สาเหตุ แห่งอาชญากรรม และหลักปฏิบัติงานป้องกันปราบปรามอาชญากรรมในลักษณะรูปแบบการ

ปฏิบัติงานที่สัมพันธ์สอดคล้องต่อเนื่องกันในระหว่างองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายอาญาคำเนิการไปได้อย่างรวดเร็วด้วยการใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด เป็นการประหยัด ซึ่งจะเป็นการเพิ่มพูนประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบังคับใช้กฎหมายอาญาอันเป็นการอำนวยความสะดวกและก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคม รวมทั้งเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนในที่สุด อันส่งผลทำให้เกิดการพัฒนาระบบการบังคับใช้กฎหมายอาญา และระบบงานยุติธรรมทางอาญาของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สมดังที่นายอะแลน อาร์ คอฟฟีร์ ผู้เชี่ยวชาญการบริหารงานกระบวนการยุติธรรม แห่งประเทศสหรัฐอเมริกาได้กล่าวว่า "หากระบบงานทั้งระบบโดยส่วนรวมยังไม่สามารถที่จะดำเนินการไปอย่างเป็นระบบและอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลแล้ว ระบบงานในส่วนที่เป็นระบบย่อยก็อาจจะดำเนินการไปอย่างเป็นระบบและอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้"

ข้อเสนอแนะ

1. การบังคับใช้กฎหมายในแง่ของการบัญญัติกฎหมาย

สำหรับประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศใช้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ประเทศหนึ่ง มีอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่แตกต่างกับของประเทศฝ่ายตะวันตก กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น ประชาชนส่วนใหญ่หาได้มีส่วนร่วมในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้นด้วยแต่ประการใดไม่ หากแต่เกิดจากกลุ่มผู้นำยุคใหม่ ซึ่งประกอบด้วยขุนนางฝ่ายทหารและพลเรือนในระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราช เท่านั้น แม้ว่าจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับของประเทศทางฝ่ายตะวันตกก็ตาม แต่แตกต่างในส่วนสาระสำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงของประเทศฝ่ายตะวันตกนั้น เป็นผลอันเกิดจากการที่สังคมได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงต่อสู้จากกระบวนการยุติธรรมและกระบวนการทางกฎหมาย โดยมุ่งที่จะจำกัดขอบเขตอำนาจของรัฐ ในขณะที่เดียวกันก็ถือคุณค่าของบุคคลเป็นหลักประการหนึ่ง ประการที่สอง การที่บรรดาผู้นำยุคใหม่ของประเทศมิได้ยอมรับถึงการสร้างกติกากำหนดอำนาจการเมืองในหมู่มวลชนชั้นนำ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการรับรองฐานะอันรอบรรมของกลุ่มการเมืองฝ่ายค้าน จึงก่อให้เกิดการต่อสู้ชิงอำนาจกันเองในกลุ่ม

ผู้นำยุคใหม่ อันเป็นความล้มเหลวทางการเมือง และประการสุดท้าย หลักการแบ่งอำนาจ อธิปไตยในประเทศไทยนั้น ก็เพียงเพื่อให้มีองค์กรทำหน้าที่เป็นสัดส่วนไม่ดวงสว่างเกินไป โดยมีการคานและดุลกันในลักษณะที่เป็นการประสานผลประโยชน์กันมากกว่า ซึ่งสำหรับการ แบ่งแยกอำนาจของประเทศฝ่ายตะวันตกนั้น การคานและดุลของอำนาจอธิปไตยแต่ละ อำนาจนั้น กระทำในลักษณะเพื่อเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนต่อการใช้อำนาจ ของรัฐ โดยผลการหรือโดยเป็นส่วนตัวของผู้มีอำนาจ ดังนั้น รัฐธรรมนูญของประเทศไทย จึงเป็นเพียงกฎหมายสำหรับการปกครองประเทศตามความประสงค์ของผู้นำทางการเมืองแต่ละ สมัยเท่านั้น อันขาดเจตนารมณ์ส่วนรวมของประชาชนที่เป็นพื้นฐานสำคัญที่จำเป็นต่อค่านึงถึง เหนือสิ่งอื่นใด ซึ่งแตกต่างกับของประเทศฝ่ายตะวันตกที่ถือว่า รัฐธรรมนูญนั้นเป็นกฎหมาย ที่กำหนดรูปแบบของการจัดระบบ กลไก และสถาบันทางการเมือง และกำกับพฤติกรรมของ สถาบันดังกล่าว ทั้งนี้ โดยตั้งอยู่บนรากฐานของความเชื่อมั่นยึดถือในหลักการ สิทธิเสรีภาพ อันเป็นเจตนารมณ์ส่วนรวมของประชาชนที่สำคัญยิ่ง แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากความล้มเหลว ทางการเมืองดังกล่าวข้างต้นนี้ จึงเป็นเหตุสำคัญของความล้มเหลวและความไม่มั่นคง (ไม่มี เสถียรภาพ) ของระบอบรัฐธรรมนูญในประเทศไทย ดังนั้น จึงเกือบจะกล่าวได้ว่า ประเทศไทย จึงไม่มีกติกาสภาประชาธิปไตยอันเป็นหลักประกันควบคุมให้กระบวนการบัญญัติกฎหมายเป็นไปตาม วิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญ และไม่มีระบบและกระบวนการที่จะควบคุมดูแลกฎหมายที่ออกมา อยู่ในกรอบแห่งรัฐธรรมนูญ รวมทั้งประชาชนไม่มีบทบาทร่วมอยู่ในกระบวนการบัญญัติกฎหมาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่สำคัญและจำเป็นแก่ระบบการปกครองโดยหลักนิติธรรม และปกป้อง คุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชน นอกจากนี้ เนื่องจากอิทธิพลของระบอบการปกครอง แบบสมบูรณาญาสิทธิราชที่มีต่อประชาชนชาวไทย ซึ่งทำให้ระบบการปกครองของรัฐมีอำนาจมาก คำนิยมทางการเมืองของคนไทยจึงมีลักษณะเป็นการยอมรับอำนาจของรัฐโดยคุณุญ และทัศนคติ ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ ก็มีลักษณะว่า สิทธิเสรีภาพ เป็น "สิ่งที่" รัฐกำหนดให้มา มิใช่ "สมบัติ" ที่มีมาตั้งแต่กำเนิดของตนแต่ละคนตามธรรมชาติ ประกอบกับการนำเอาแนว ความคิดของสำนักกฎหมายฝ่ายบ้านเมืองมาใช้เป็นพื้นฐานในทางทฤษฎีของกฎหมายไทย จึงทำให้ กฎหมายในประเทศไทยมีจุดกำเนิดขึ้นมาเพื่อสนับสนุนอำนาจรัฐ (ผู้มีอำนาจทางการเมือง) โดยตรง

ดังนั้น เพื่อความมั่นคงของระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมอันเป็นเงื่อนไข
จำเป็นสำหรับการพัฒนาการของสิทธิ เสรีภาพของประชาชน อันเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นมูลฐาน
ผู้เขียนเห็นว่าบรรดาผู้นำทางการเมืองในประเทศไทยจำต้องยอมรับและสร้างกติกากการ
แข่งขันทางการเมืองที่เสรีและเที่ยงตรงอันเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย และ
จะต้องจัดการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการบัญญัติกฎหมายมากขึ้น รวมทั้งจะต้อง
สร้างหลักประกันสำหรับควบคุมให้กระบวนการบัญญัติกฎหมายเป็นไปตามวิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญ
โดยจัดให้มีระบบและกระบวนการควบคุมดูแลให้กฎหมายที่ออกมาอยู่ภายในกรอบแห่งรัฐธรรมนูญ
อย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของ
ประชาชน

แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมีความเห็นว่า ระบบศาลและกระบวนการนิติบัญญัติโดย
ประชาชน เป็นเงื่อนไขที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรกสำหรับการพัฒนาการในเรื่องกฎหมาย
ไม่เป็นธรรม ที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ทั้งนี้ โดยพิจารณาจากการต่อสู้สิทธิ
เสรีภาพของประชาชนในประเทศอังกฤษ กล่าวคือ

ในกรณีที่ฝ่ายนิติบัญญัติล่วงละเมิดหรือรุกรอนสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะ
กฎหมายอาญาทุกประเภท เช่น กฎหมายที่ไม่เป็นธรรม หรือกฎหมายมุ่งรักษาผลประโยชน์ของ
กลุ่มบุคคลบางกลุ่มโดยเฉพาะ เป็นต้น หากเป็นกรณีที่เป็กฎหมายที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะ
ในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน ศาลในฐานะฝ่ายตุลาการจะต้องอาศัยอำนาจแห่ง
บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ เพื่อให้คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญว่า กฎหมายนั้นขัดต่อ
รัฐธรรมนูญ ตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ (มาตรา 191 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราช-
อาณาจักรไทย พ.ศ. 2521) หรือถ้าไม่มีรัฐธรรมนูญหรือไม่มีคณะตุลาการรัฐธรรมนูญก็ให้
ถือว่าเป็นอำนาจของศาล ในอันที่จะวินิจฉัยบทกฎหมาย ตลอดจนการตีความรัฐธรรมนูญได้เอง
(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 225/2516) ซึ่งถือได้ว่าเป็นอำนาจการตรวจสอบของฝ่ายตุลาการ
(Inherent power of judicial review) แต่ถ้ากรณียังไม่พอถือได้ว่าเป็น
กฎหมายที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ศาลก็น่าจะใช้ความคึกทางศีลธรรมและความยุติธรรมเข้ามาใช้
ในการตีความกฎหมายเหล่านั้น เพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมและให้ความคุ้มครองสิทธิ

เสรีภาพของประชาชนให้มากขึ้น นอกจากนี้ ในกรณีที่เป็นการบัญญัติกฎหมายโดยคณะปฏิวัติ ซึ่งสภาฎีกาได้เคยรับรองไว้เป็นบรรทัดฐานว่า ประภาสและคำสั่งของคณะปฏิวัติเหล่านี้ มีผลบังคับเป็นกฎหมายเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1662/2505 และ ที่ 45/2496) ด้วยความเคารพต่อสภาฎีกาเป็นอย่างยิ่ง ผู้เขียนเห็นว่า สภาฎีกาน่าจะ กำหนดเงื่อนไขในคำพิพากษาดังช่วงระยะเวลาที่คำสั่งของคณะปฏิวัติเหล่านี้มีผลบังคับใช้ไว้ให้แน่นอน (กล่าวคือ เพียงในช่วงเวลาที่ประเทศอยู่ภายใต้การปกครองแบบปฏิวัติหรือ รัฐประหารเท่านั้น) ในกรณีเหล่านี้ ผู้เขียนเห็นว่า มิใช่เป็นการก้าวล่วงอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติ หากแต่เป็นการคานและดุลของอำนาจฝ่ายตุลาการ โดยการตรวจสอบถึงความถูกต้องของการใช้อำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติอื่นถือได้ว่า เป็นการควบคุมอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติโดยอำนาจฝ่ายตุลาการ ส่วนเจ้าหน้าที่ในองค์กรอื่นของกระบวนการยุติธรรมในฐานะที่เป็นกลไกของฝ่ายบริหาร ผู้เขียนเห็นว่า บรรดาเจ้าหน้าที่เหล่านี้ น่าจะใช้หลักการเดียวกัน ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้นนี้ ทั้งนี้ โดยอาศัยอำนาจของนายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้าฝ่ายบริหาร (กฎหมายมาตรา 190(2) แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521) ทั้งนี้ โดยอาศัยขั้นตอนการรายงานตามระเบียบของทางราชการ นอกจากนี้แล้ว ผู้เขียนเห็นว่า ในการบังคับใช้กฎหมายประเภทนี้ เจ้าหน้าที่เหล่านี้จะต้องบังคับใช้กฎหมายด้วยความระมัดระวัง โดยเคร่งครัด และจะต้องมีความสำนึกถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างมากด้วย จึงถือได้ว่า เป็นการควบคุมอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติโดยอำนาจฝ่ายบริหาร

ในกรณีที่ฝ่ายบริหารละเมิดหรือรุกรานสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ ด้วยการใช้อำนาจหน้าที่ในการบริหารปกครองประเทศ ทั้งนี้ โดยอยู่ในลักษณะที่ว่าไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายให้อำนาจไว้ หรือใช้อำนาจเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยเฉพาะในการดำเนินคดีอาญาที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน เช่น การจับกุม การค้น การออกหมายอาญา การควบคุมตัวผู้ต้องหา เป็นต้น แม้วามตรา 226 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะได้บัญญัติเกี่ยวกับพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ ซึ่งมีความหมายกว้างมากก็ตาม แต่เนื่องจากในทางปฏิบัติ ศาลกลับตีความหมายแห่งบทบัญญัตินี้เสียแคบเกินไป (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2699/2516 และ 837/2483) จึงเป็นเหตุทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อำนาจเหล่านี้ได้อย่างกว้างขวาง เนื่องจากไม่มีการถ่วงรองจาก

องค์กรภายนอกที่เป็นอิสระ โดยเฉพาะศาล อันมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นอย่างมาก ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินคดีอาญาโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยเฉพาะบรรดา เรื่องต่าง ๆ ที่ไต่กล่าวไว้ข้างต้นนี้ ผู้เขียนเห็นว่า ฝ่ายนิติบัญญัติก็จะต้องปรับปรุงแก้ไข บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน และกำหนดขอบเขต ของการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ รวมทั้งบัญญัติให้มีการควบคุมและตรวจสอบการใช้ อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ สำหรับศาล ผู้เขียนเห็นว่า จะต้องอาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เท่าที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้มาควบคุมการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ตำรวจในกรณีเช่นนี้ให้ถูกต้อง ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอย่างเคร่งครัด หรือในบางกรณีก็อาจจะบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ ของอัยการหรือศาลเอง เช่น การออกหมายอาญา เป็นต้น หรือในกรณีเป็นการใช้ดุลพินิจ ของเจ้าหน้าที่ของฝ่ายบริหารหรือฝ่ายปกครอง (ในขณะที่ยังไม่มีการจัดตั้งศาลปกครอง) ศาลก็จำเป็นต้องใช้อำนาจในการทบทวนการใช้ดุลพินิจของฝ่ายบริหารหรือฝ่ายปกครองในขอบเขต ที่จะต้องไม่เป็นการเข้าไปก้าวกายอำนาจบริหาร ดังไต่กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้ เพื่อเป็นการ คุ้มครองประชาชนจากการใช้อำนาจอันมิชอบธรรม ซึ่งถือได้ว่าเป็นการควบคุมและ ตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร โดยอำนาจตุลาการ

อนึ่ง ในบางกรณีศาลเองอาจจะเป็นผู้ก่อให้เกิดการละเมิดหรือรุกรอนสิทธิเสรีภาพ ของประชาชนตามรัฐธรรมนูญเสียเอง ด้วยการใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยความผิดที่ขัดต่อหลัก กฎหมายที่ว่า ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ ไม่มีกฎหมาย หรือที่ผิดพลาดเนื่องจากการ เสนอพยาน หลักฐานที่ไม่ชอบของคุณความในคดี หรือการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษที่ไม่เป็นธรรมแก่ ผู้กระทำผิด ฉะนั้น เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนจากการใช้อำนาจของศาล ตามอำเภอใจ ผู้เขียนเห็นว่า ฝ่ายนิติบัญญัติจะต้องบัญญัติกฎหมายหรือองค์ประกอบของความผิด ให้แจ่มชัด แน่นนอน และหลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำที่มีความหมายกว้างหรือคลุมเครือ เพื่อ ป้องกันการใช้อำนาจในการตีความกฎหมายตามอำเภอใจของศาล หรือการกำหนดโทษที่ ไม่เป็นธรรมแก่ผู้กระทำผิด สำหรับในกรณีที่การใช้ดุลพินิจของศาลผิดพลาดอันเนื่องจาก การเสนอพยานหลักฐานที่ผิดพลาดของคุณความในคดี ผู้เขียนเห็นว่า ฝ่ายนิติบัญญัติก็ควรจะ ต้องดำเนินการให้มีการบัญญัติกฎหมาย เพื่อให้สิทธิแก่ผู้บริสุทธิ์ในอันที่จะมีสิทธิที่จะขอให้ออกระหว่าง คดีขึ้นพิจารณาใหม่ และน่าจะกำหนดให้มีสิทธิที่จะได้รับชดเชยค่าเสียหายอันเนื่องมาจากความผิดพลาด

ที่เกิดขึ้นได้ตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายนั้น ส่วนทางฝ่ายบริหาร ผู้เขียนเห็นว่า ฝ่ายบริหารก็อาจจะเข้าคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลผู้บริสุทธิ์นี้โดยการขอพระราชทาน อภัยโทษ ตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

สำหรับทางค่านประชาชน ผู้เขียนว่า ประชาชนเองก็น่าจะคงให้ความสนใจ หรือกระตือรือร้นในเรื่องสิทธิเสรีภาพของตนให้มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ โดยอาศัยอำนาจของ สมาชิกสภานิติบัญญัติที่ได้รับจากการเลือกตั้ง และหากเกิดกรณีที่มีการบัญญัติกฎหมายที่ขัดต่อ สิทธิเสรีภาพของประชาชนเองตามรัฐธรรมนูญ ก็ขอที่จะเรียกร้องให้สมาชิกสภานิติบัญญัติ ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงหรือยกเลิกหรือให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ตามวิถีทาง รัฐธรรมนูญ หรือคอยติดตามสอดส่องพฤติกรรมและบทบาทของสมาชิกสภานิติบัญญัติที่ได้รับ เลือกตั้งจากประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ในสภานิติบัญญัติ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการพิจารณา ร่างกฎหมายต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันรักษาสิทธิเสรีภาพของประชาชนเอง

ส่วนด้านกระบวนการทางนิติบัญญัติโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการร่างกฎหมาย ผู้เขียนเห็นว่า จะต้องมีความแน่นอนและเที่ยงธรรม ทั้งในด้านรูปแบบและด้านเนื้อหาสาระ ของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กล่าวคือ ในเบื้องต้นจะต้องเข้าใจว่า กฎหมายมิใช่เป็นเพียงกฎ หรือระเบียบที่จะต้องยึดถือปฏิบัติตามโดยเคร่งครัดเท่านั้น หากแต่กฎหมายยังเป็นการกำหนด รูปแบบการจัดระเบียบของสังคมในลักษณะที่ว่า กฎหมายทำหน้าที่ประสานผลประโยชน์ต่าง ๆ ในสังคมที่ขัดแย้งกันให้เกิดความสมดุลกันให้มากที่สุด หรือให้ขัดแย้งกันน้อยที่สุด ในระหว่าง ผลประโยชน์อันเป็นสิทธิส่วนบุคคลของประชาชนกับผลประโยชน์โดยรวมของสังคม ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่า การร่างกฎหมายจึงต้องยึดหลักเกณฑ์ของกฎหมายดังกล่าวนี้ และจะต้องกำหนด หลักประกันในทางรูปแบบของหลักนิติรัฐอย่างเข้มงวด โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายอาญา รวมทั้งในทางค่านเนื้อหาของกฎหมายจะต้องมีความแน่นอนชัดเจนและชอบด้วยหลักการ ทางทฤษฎีกฎหมายและความยุติธรรม แต่ในกรณีที่ไม่สามารถจะกำหนดหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย ให้แน่นอนชัดเจนได้ ผู้เขียนก็เห็นว่า กฎหมายก็ต้องบัญญัติเป็นหลักเกณฑ์เบื้องต้นทั่วไป เพื่อให้อำนาจแก่ศาลในอันที่จะใช้ดุลพินิจเพื่อความยุติธรรมได้ เช่น บทบัญญัติเกี่ยวกับการ ใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาล หรือบทบัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ของพยานหลักฐาน

ที่ได้มาโดยมิชอบ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้การใช้ดุลพินิจของศาลเป็นไปในลักษณะเดียวกัน ไม่สับสน

โดยที่อิทธิพลของปรัชญากฎหมายของสำนักกฎหมายฝ่ายบ้านเมืองที่มีต่อกระบวนการบัญญัติกฎหมายและลัทธิรัฐธรรมนูญนิยม (ซึ่งเป็นแนวความคิดที่จะพยายามจำกัดอำนาจรัฐสมัยใหม่ให้อยู่ในกรอบของรัฐธรรมนูญ) และแม้ว่าในช่วงระหว่าง 50 ปี แห่งระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย ค่านิยมทางกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน อันเป็นพื้นฐานของปรัชญากฎหมายสำนักกฎหมายธรรมชาติจะได้พยายามแทรกตัวเข้ามาในระบบกฎหมายไทย แต่ก็ไม้อาจจะหยั่งรากให้มั่นคงลงได้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ในการบัญญัติกฎหมายจะต้องคำนึงถึงปรัชญากฎหมายของสำนักกฎหมายธรรมชาติที่เชื่อมโยงกฎหมายให้ติดต่อกับระบบศีลธรรมและความยุติธรรมให้มากยิ่งขึ้น เพื่อที่จะให้ค่านิยมทางกฎหมายดังกล่าวนี้กลายเป็นรากฐานของระบบกฎหมายไทย อันเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนตลอดไป

ในกรณีที่เป็นกรนำเอาทฤษฎีหรือหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย, ระบบ, รูปแบบ หรือวิธีการ ของต่างประเทศเข้ามาใช้ในการร่างกฎหมาย ผู้เขียนเห็นว่า ผู้ร่างกฎหมายจะต้องศึกษาถึง ประวัติวิวัฒนาการ, วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี, สภาพการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม, ลักษณะทางภูมิประเทศ และปรัชญาของนักกฎหมายที่มีอยู่ในประเทศนั้น ๆ ให้ละเอียดละเอียดก่อน แล้วจึงมาพิจารณาถึงสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ในประเทศไทย เพื่อที่จะทราบว่า ทฤษฎีหรือหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย, ระบบ, รูปแบบ หรือวิธีการเหล่านั้น สังคมในประเทศไทยพร้อมที่จะรับได้หรือไม่ และถ้าหากว่าสังคมในประเทศไทยพร้อมที่จะรับได้แล้ว ก็จะได้ค้นคว้าหาทฤษฎีหรือหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย, ระบบ, รูปแบบ หรือวิธีการ ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในประเทศไทยได้อย่างเหมาะสม แต่ทั้งนี้ผู้เขียนก็ใคร่จะขอให้ตั้งข้อสังเกตว่า การคำนึงถึงสภาพของสังคมในประเทศไทยนี้จะต้องไม่กระทำในลักษณะที่เคร่งครัดมากเกินไป จนกลายเป็นอุปสรรคขัดขวางการนำเอาวิทยาการใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการพัฒนาประเทศ และในบางกรณีก็อาจจะมีความจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีการริเริ่มใช้วิทยาการใหม่ ๆ เหล่านี้ขึ้น เพื่อที่จะได้ทราบถึงข้อบกพร่องที่จะเกิดขึ้นจากการใช้วิทยาการ

ใหม่ ๆ เหล่านี้ อันเป็นหนทางที่จะพัฒนาวิทยาการใหม่ ๆ เหล่านี้ให้เหมาะสมกับประเทศไทย มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ จะต้องตระหนักว่า ระบบกฎหมายที่มั่นคงมิใช่หมายความว่า จะมียุติ เฉพาะเพียงเพื่อรักษาสถานภาพเดิมโดยไม่เปลี่ยนแปลงหรือต่อต้านการเปลี่ยนแปลง ผู้เขียน เห็นว่า เพื่อมิให้กฎหมายกลายเป็นอุปสรรคต่อต้านขัดขวางการพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้า ต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง ระบบกฎหมายและกระบวนการนิติบัญญัติจะต้องมีความยืดหยุ่นหรือ ใ้รับการปรับปรุงแก้ไขให้เข้ากับสภาพสังคมที่พัฒนาเปลี่ยนแปลงไปได้ จึงจะทำให้ระบบ กฎหมายและกระบวนการนิติบัญญัติสามารถที่จะสร้างเสริมความเป็นระเบียบและความมั่นคง ของสังคมได้อย่างแท้จริง

2. การบังคับใช้กฎหมายในแง่ของการนำกฎหมายมาบังคับใช้แก่ประชาชน เนื่องจากในปัจจุบันนี้รัฐบาลส่วนใหญ่มักจะยึดถือหลักการว่า นโยบายย่อมอยู่เหนือกฎหมาย แต่รัฐบาลไทยยังไม่มียุติแนบเนียน ชัดเจน เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย ในส่วนเกี่ยวกับการ ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และในส่วนที่เกี่ยวกับกลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ อันเป็นการ เปิดโอกาสแก่เจ้าหน้าที่ในองค์กรของกระบวนการยุติธรรม บังคับใช้กฎหมายอย่างไม่เสมอภาค และเกิดการคอร์รัปชันขึ้นในวงการข้าราชการไทย ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่า รัฐบาลจะต้องเปลี่ยน หลักการในการบริหารและปกครองประเทศมาเห็นว่า การบริหารและการปกครองประเทศ จะต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตแห่งกฎหมาย (ระบบกฎหมายที่รัฐบาลยึดถือกฎหมายเป็นใหญ่ดังได้ กล่าวมาแล้วในหมวด 1 บทที่ 2 เรื่องระบบกฎหมาย) เสียก่อน และรัฐบาลก็จะต้องมี นโยบายที่แนบเนียนและเฉียบขาดจริงจัง อันจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ ในองค์กรของกระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และมีจุดหมายปลายทางที่แนบเนียน อย่างเดียวกัน และจะทำให้กฎหมายมีผลบังคับใช้โดยทั่วไป อันจะเป็นแนวทางที่จะนำไป สู่ความเสมอภาคทางกฎหมาย กล่าวคือ บุคคลทุกคนตกอยู่ภายใต้ระบบกฎหมายและ กระบวนการยุติธรรม (หรือระบบงานยุติธรรมทางอาญาอันเดียวกัน) ตลอดจนจะเป็นการ ป้องกันการมีระบบกฎหมายพิเศษหรือศาลพิเศษ ซึ่งจะเปิดโอกาสให้มีการใช้อำนาจโดย พลการของรัฐ อันเป็นการบั่นทอนและทำลายหลักประกัน สิทธิ เสรีภาพ ของประชาชน

ไปในตัวเอง ดังที่ไค้กล่าวมาแล้วในหมวด 4 บทที่ 1 ข้อ 2 ว่าด้วยกฎหมายไม่เป็นธรรม

สำหรับการแก้ไขปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทยเท่าที่ผ่านมานี้จะยึดหลักตามแนวความคิดของสำนักกฎหมายฝ่ายบ้านเมือง ที่ถือว่า ปัญหาเรื่องประสิทธิภาพและการบังคับใช้กฎหมาย เป็นปัญหาเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดฝ่ายเดียว ดังนั้น บทลงโทษของกฎหมายจึงเป็นวิธีการแก้ไขปัญหามานานแล้ว ซึ่งความจริงแล้วปัญหาการบังคับใช้กฎหมายยังมีอีก 2 ปัญหา อันได้แก่ ปัญหาด้านประสิทธิภาพของระบบกฎหมาย กระบวนการยุติธรรม และการบริหารงานกระบวนการยุติธรรมของรัฐ และปัญหาว่าประชาชนส่วนใหญ่จะให้ความสนับสนุนแก่การบังคับใช้กฎหมายหรือไม่ (ปัญหาด้าน Social pressure) แม้ว่าในปัจจุบันนี้รัฐบาลจะเริ่มให้ความสนใจกับปัญหาด้านประสิทธิภาพของระบบกฎหมาย, กระบวนการยุติธรรม และการบริหารงานยุติธรรมทางอาญาบ้างแล้วก็ตาม แต่ก็ยังประสบอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย และยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาคังกล่าวนี้ได้ ส่วนปัญหาด้าน Social pressure นี้ ยังมิได้รับความสนใจเท่าที่ควร ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่า เพื่อให้การแก้ไขปัญหาการบังคับใช้กฎหมายดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาการบังคับใช้กฎหมายทั้ง 3 ด้าน ไปพร้อมกันในช่วงเดียวกัน เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายในอันที่จะควบคุมอาชญากรรม และให้หลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน

ส่วนในกรณีที่น่าเอาหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย, ทฤษฎี, ระบบ, ขั้นตอน หรือวิธีการจากต่างประเทศเข้ามาใช้ หากเกิดปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้ในเรื่องเหล่านี้ ก็จะต้องพิจารณาถึงวิธีการแก้ไขปัญหาการบังคับใช้ในแต่ละประเทศ และความคิดในทางกฎหมายหรือนิติวิธีของประเทศเหล่านั้นมาศึกษาเป็นแบบอย่างในการวิเคราะห์เปรียบเทียบ แล้วจึงค่อยนำมาปรับให้เข้ากับปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทย เพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งวิธีการที่เหมาะสมที่สุด

3. กระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแล้ว ผู้เขียนจะไม่ขอกล่าวถึงข้อเสนอแนะที่เป็นรายละเอียดของแต่ละองค์กร เพราะได้กล่าวไว้แล้วในหมวด 4 บทที่ 2 แต่ในที่นี้ผู้เขียนจะเสนอแนะแก้ไขปัญหาในลักษณะของกระบวนการทั้งกระบวนการ มีดังนี้ คือ

1) จะต้องจัดให้มีการพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย และระเบียบวิธีการที่เกี่ยวข้องในแต่ละองค์กรในกระบวนการยุติธรรมเสียใหม่ โดยเฉพาะในส่วนที่ล้าสมัยแล้ว เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายโดยกระบวนการยุติธรรมเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

2) ปรับปรุง โครงสร้าง และขยายหน่วยงานภายในแต่ละองค์กรในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3) เพิ่มอัตรา จำนวนบุคลากร จัดหาเครื่องมือ เครื่องใช้ และอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน รวมทั้งการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น Computer เป็นต้น มาใช้ให้เพียงพอและเหมาะสมกับงานในความรับผิดชอบของแต่ละองค์กรในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ โดยรัฐจะต้องพิจารณาจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอควยวิธีการจัดสรรให้ความสำคัญลำดับความสำคัญ และจำเป็นก่อนหลัง โดยมีเป้าหมายและระยะเวลาที่แน่นอน ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของแต่ละองค์กรในกระบวนการยุติธรรม และทำให้การปฏิบัติงานการบังคับใช้กฎหมายโดยเจ้าหน้าที่ของแต่ละองค์กรในกระบวนการยุติธรรมพัฒนาตามทันสมัยภาวะการณ์ เจริญเติบโตและความก้าวหน้าของปัญหาอาชญากรรม และปัญหาสังคม

4) ยกยกระดับมาตรฐานความรู้ความสามารถของบุคคลากรที่จะมาเป็นเจ้าหน้าที่ของแต่ละองค์กรในกระบวนการยุติธรรม และจัดให้มีการอบรมก่อนหรือในระหว่างที่ปฏิบัติหน้าที่ จัดพิมพ์เอกสาร เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ และการจัดสัมมนาทางวิชาการ ทั้งนี้ เพื่อจะพัฒนาบุคลากรในอันที่จะนำเอาวิทยาการใหม่ ๆ ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตน

5) วางมาตรการในการควบคุมและตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ภายในแต่ละองค์กรของกระบวนการยุติธรรม และให้มีการดำเนินการอย่างรวดเร็วและเนียบขาดกับเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่บกพร่องหรือทุจริต ในขณะเดียวกันก็จัดให้มีมาตรการเป็นหลักประกันและความมั่นคงในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่สุจริต ซึ่งจะเป็นการทำให้ประชาชนเกิดความศรัทธาต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม และในที่สุดก็จะหันมาให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

6) ดำเนินการพัฒนาหลักการความรู้ทางอาชญาวิทยาในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ เพื่อที่จะนำเอาเทคนิคทางอาชญาวิทยาสมัยใหม่และก้าวหน้ามาปรับให้เข้ากับระบบงานที่เป็นอยู่

7) ให้นำหลักการจัดการ (Management) ของระบบธุรกิจเอกชน เข้ามาประยุกต์ใช้กับการบริหารงาน และการจัดสรรในแต่ละองค์กรให้เหมาะสมกับโครงสร้างของแต่ละองค์กรอย่างเป็นระบบ เช่น จัดให้มีการวิจัยศึกษาและประเมินผลพฤติกรรมของผู้นับถือศาสนา หรือความล้าสมัยในการบริหารงาน เป็นต้น ทั้งนี้ จะต้องเสริมสร้างความเข้าใจร่วมกันของเจ้าหน้าที่ในแต่ละองค์กร เกี่ยวกับพื้นฐานของการปฏิบัติงานในลักษณะที่เป็นระบบบริหาร (A Manageable System)

4. การบริหารงานกระบวนการยุติธรรม

ตามทัศนะของ อะแลน อาร์ คอปพีร์ ผู้เชี่ยวชาญการบริหารงานกระบวนการยุติธรรมแห่งสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้กล่าวเน้นไว้ว่า "แท้จริงแล้ว การบริหารงานในกระบวนการยุติธรรม มีลักษณะเป็นระบบการดำเนินงานทั้งในด้านการใช้จ่ายทรัพยากร สอดแทรก (Input) และกระบวนการบริหาร (Process) ในอันที่ส่งผล (Output) เพื่อลดปัญหาอาชญากรรมในสังคมร่วมกัน หากปรากฏเมื่อใดว่า การปฏิบัติภารกิจของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ไม่อาจที่จะลดปัญหาอาชญากรรมในสังคมได้ ย่อมหมายถึงว่า ได้เกิดปรากฏการณ์ที่ไม่ประสานกิจกรรมปฏิบัติ หรือ ความไม่เป็นระบบขึ้นใน

หน่วยงานกระบวนการยุติธรรมแล้วนั่นเอง" จากคำกล่าวนี้ ย่อมแสดงให้เห็นว่า ในการบริหารงานกระบวนการยุติธรรมทุกองค์กรจะต้องพึงตระหนักว่า ต่างก็เป็นระบบย่อยของสังคมไม่ว่าจะปลีกตัวอย่างไรก็แยกได้ จำเป็นต้องมีการประสานงานป้องกันอาชญากรรมร่วมกันอย่างใกล้ชิด ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ในการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นจากการบริหารงานกระบวนการยุติธรรมหรือระบบงานยุติธรรมทางอาญา จะพิจารณาคำนับด้วยบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือค่านองค์กรแต่ละองค์กรเท่านั้นมิได้ แต่จะต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของกลไกทั้งหมดในกระบวนการยุติธรรม (ไม่ว่าจะเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมาย องค์กรในกระบวนการยุติธรรม ขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงานของแต่ละองค์กร) เพื่อนำไปสู่การวางแผนที่สอดคล้องกับระบบโดยการกำหนดนโยบายส่วนรวม (Over all Policy) ทั้งนี้ จะต้องคำนึงถึงค่านิยม (Values) ที่ทุกองค์กรยอมรับ และปรัชญาพื้นฐานทางอาชญาวิทยาของแต่ละองค์กรที่ขัดแย้งกัน ซึ่งจะต้องพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดด้วยวิธีการที่อาศัยเป้าหมายและนโยบายเป็นหลัก (มากกว่าในลักษณะที่เป็นการประนีประนอมกันในระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้อง) โดยจะต้องให้สอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายและกฎหมายรัฐธรรมนูญ ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า รัฐบาลไทย ควรที่จะต้องจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการบริหารงานกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นหน่วยงานเฉพาะกิจ (Task force) ที่มีรูปแบบคล้ายคลึงกับการจัดตั้งคณะกรรมการบังคับใช้กฎหมาย และการบริหารงานกระบวนการยุติธรรมประจำสำนักประธานาธิบดี (The President Commission on Law Enforcement and Administration of Justice) ในประเทศสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้ เพื่อรับผิดชอบการบริหารงานกระบวนการยุติธรรม เพื่อพัฒนาการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และการแก้ไขผู้กระทำผิดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สำนักงานคณะกรรมการบริหารงานกระบวนการยุติธรรมนี้จะต้องประกอบด้วยหน่วยงานต่าง ๆ ดังจะกล่าวต่อไปนี้

1) หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับนโยบายและการวางแผน กล่าวคือ หน่วยงานนี้จะปฏิบัติงานเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายทางอาญาของรัฐบาลและวางแผนกำหนดขั้นตอนและวิธีการในการบังคับใช้กฎหมายของกระบวนการยุติธรรม ให้เป็นไปในทางเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีมุ่งหมายในอันที่จะป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

รวมทั้งให้คำปรึกษาแก่รัฐบาลหรือองค์กรในกระบวนการยุติธรรม และเจ้าหน้าที่ในแต่ละองค์กรเกี่ยวกับปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย ทั้งในด้านนโยบาย ทฤษฎี และทางปฏิบัติ

2) หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับข้อมูลและสถิติเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย โดยกระบวนการยุติธรรม กล่าวคือ หน่วยงานนี้จะปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการจัดเก็บข้อมูลและสถิติ อันเป็นข้อมูลรวมของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา งานทะเบียนประวัติอาชญากร, งานการจัดเก็บ, การรักษาความลับ และการใช้ระบบวิทยาการสมัยใหม่ในการเก็บรักษาข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ โดยจะต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับข้อมูลและสถิติเหล่านี้ขึ้นในแต่ละองค์กร เพื่อประสานงานด้านนี้กับหน่วยงานนี้ด้วย

3) หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการวิเคราะห์และประเมินผล กล่าวคือ หน่วยงานนี้จะปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมาย หรือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในแต่ละองค์กร ในทางปฏิบัติ การประเมินผล และการเลือกกำหนดแบบอย่างปฏิบัติที่ดีในแต่ละองค์กร ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการถือกุสาลีการบริหารงานในแต่ละองค์กรของกระบวนการยุติธรรม มีความสมานฉันท์ สอดคล้องกับหลักความเป็นธรรม ประสิทธิภาพและประหยัด

4) หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการสัมมนาและอบรมเผยแพร่ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ในแต่ละองค์กร กล่าวคือ หน่วยงานนี้จะปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดสัมมนา เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย หรือการบริหารงานกระบวนการยุติธรรม จัดพิมพ์เผยแพร่เอกสารทางวิชาการ และจัดการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ในแต่ละองค์กร ทั้งนี้ โดยจะต้องเน้นความรู้ทางวิชาการที่เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย อาชญาวิทยา, สังคมศาสตร์, พฤติกรรมศาสตร์ และหลักการบริหารที่จำเป็นเกี่ยวเนื่องกับการปฏิบัติงาน รวมทั้งการเสริมสร้างทัศนคติ และการใช้หลักจริยธรรมในแขนงวิชาชีพทางกฎหมายด้วย

นอกจากนี้ การปรับปรุงแก้ไขกระบวนการยุติธรรมนั้น ผู้เขียนเห็นว่า จะต้องดำเนินการต่าง ๆ ดังนี้

1. ในเบื้องต้น จะต้องตระหนักว่า การประสานงานในระหว่างองค์กรในกระบวนการยุติธรรม มิใช่จะพิจารณาถึงเฉพาะปัจจัยด้านบุคคลากรและระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงานของทางราชการเท่านั้น หากแต่จะต้องคำนึงถึงสภาพลักษณะปัญหาอันอาจจะเกิดขึ้นได้โดยปกติทั่วไปในการบังคับใช้กฎหมาย หรือในการปฏิบัติงานของกระบวนการยุติธรรม เช่น ปัญหาการตีความกฎหมาย ปัญหาการเสาะหาความจริงแห่งคดี ปัญหาการประสานงานในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อประหยัดเวลาการทำงานในระหว่างเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

2. จะต้องจัดแบ่งภาระหน้าที่ของแต่ละองค์กรหรือหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมให้มีความสมดุลอย่างมีสัดส่วน และจะต้องให้มีมาตรการในการจำกัดขอบเขตและการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจของแต่ละองค์กรอย่างจริงจัง รวมทั้งจัดให้มีมาตรการส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ในแต่ละองค์กรหรือหน่วยงาน บังเกิดความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดีจากผลแห่งการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง และพร้อมที่จะรับคำวิพากษ์วิจารณ์จากสาธารณชนอย่างเต็มอกเต็มใจ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อเจ้าหน้าที่ของแต่ละองค์กรกับประชาชน และเป็นการป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ

3. จะต้องปรับปรุงปฏิรูปพื้นฐานทางอาชญาวิทยาของแต่ละองค์กรที่มีลักษณะเฉพาะและขัดแย้งกันเองให้สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งนี้ โดยประยุกต์ปฏิรูปทางอาชญาวิทยาแบบป้องกันสังคม (ดังที่กล่าวมาแล้วในหมวด 1 บทที่ 2) มาเป็นปฏิรูปพื้นฐานในการบังคับใช้กฎหมายอาญาไทยกระบวนการยุติธรรมทั้งในระบบใหญ่และในระบบย่อย ซึ่งจะทำให้การบริหารงานกระบวนการยุติธรรมมีลักษณะที่เป็นระบบบริหาร ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดในระหว่างองค์กรในกระบวนการยุติธรรมกับชุมชน และมีขั้นตอนแห่งความสัมพันธ์ เริ่มต้นจากสภาพปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นจนถึงขั้นจับกุม ฟ้องร้อง พิพากษา พิพากษาลงโทษ และปลดปล่อยผู้กระทำผิด ทั้งนี้ โดยมีลักษณะที่ประสานกลมกลืนกับแนวนโยบายทางอาญาของกระบวนการยุติธรรม ทั้งระบบใหญ่และระบบส่วนย่อยอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งถือว่า เป็นการร่วมปฏิบัติงานตามนโยบายของรัฐบาล และขอบเขตอำนาจหน้าที่ภายใต้หลักความร่วมมือร่วมกันในระหว่างองค์กรในกระบวนการยุติธรรม

4. จะต้องจัดให้มีการปฏิรูปโครงสร้างของกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบใหม่ ทั้งนี้ โดยจะต้องแยกศาลออกมาให้เป็นองค์กรอิสระ ซึ่งนอกจากจะประกอบด้วย ระบบศาลและยุติพิพากษาแล้ว ยังรวมถึงหน่วยงานอื่นในระบบงานศาลในปัจจุบันทั้งหมด ส่วนองค์กรอื่นในกระบวนการยุติธรรม คือ ตำรวจ อัยการ และราชทัณฑ์ ก็ให้สังกัดในกระทรวงยุติธรรมเสีย ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวความคิดในเรื่องการแบ่งแยกอำนาจ อันเป็นปัจจัยสำคัญของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

5. จะต้องสร้างระบบการประสานงานในระหว่างองค์กรหรือหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมกับหน่วยราชการต่าง ๆ ที่มีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวน และบังคับใช้กฎหมายอาญาโดยเฉพาะ เช่น กรมสรรพากร กรมสรรพสามิต กรมศุลกากร กรมที่ดิน คณะกรรมการ ป.ป.ป. คณะกรรมการ ป.ป.ส. คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค คณะกรรมการสิ่งแวดล้อม ธนาคารแห่งประเทศไทย ฯลฯ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้บรรดาเจ้าหน้าที่เหล่านั้นสามารถที่จะปฏิบัติงานในด้านการบังคับใช้กฎหมายอาญาให้เป็นไปในแนวเดียวกันกับกระบวนการยุติธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะเป็นการเอื้ออำนวยแก่การบังคับใช้กฎหมายอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำผิดกฎหมายเฉพาะเหล่านี้

6. จะต้องจัดให้มีการจัดระบบควบคุมการบริหารงานกระบวนการยุติธรรมในลักษณะที่เป็นแบบวัดผลสนองกลับจากการวิพากษ์วิจารณ์ของประชาชน อันจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารงานกระบวนการยุติธรรมและการประสานงานป้องกันปราบปรามอาชญากรรม เพื่อก่อให้เกิดความสงบสุขแก่ประชาชน

7. จะต้องจัดให้มีมาตรการในการส่งเสริมให้ประชาชนมีบทบาทร่วมในการบริหารงานกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมกับเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ โดยการก่อให้เกิดความตื่นตัวและความสนใจ รวมทั้งให้ความร่วมมือในการรณรงค์ต่อต้านมีเหตุอาชญากรรม และทำให้ประชาชนตระหนักถึงการประพฤติดนเป็นพลเมืองดี เคารพต่อกฎหมาย และให้ความร่วมมือ

กับเจ้าหน้าที่ในการปราบปรามอาชญากรรม เช่น การแจ้งความเมื่อพบเห็นการกระทำผิด หรือการ เป็นพยานในคดีอาญา เป็นต้น เพื่อชดเชยแห่งอาชญากรรมที่ส่งผลกระทบต่อความสงบสุขของประชาชนและความมั่นคงของชาติ ซึ่งถือเป็นภาระหน้าที่ของสังคมส่วนรวมโดยตรง มิได้จำกัดขอบเขตเฉพาะแต่องค์กรหรือหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นระบบย่อยส่วนหนึ่งในสังคมเท่านั้น

8. จะต้องกำหนดมาตรการการควบคุมจรรยาบรรณของสื่อมวลชนให้มีความรับผิดชอบ ในการเสนอข่าวอย่างถูกต้องตรงตามความจริง ด้วยการส่งเสริมหลักจริยธรรมแก่ผู้ประกอบการวิชาชีพทางสื่อมวลชน เพื่อที่จะให้ปฏิบัติการกิจการเสนอข่าวสารความรู้ การสร้างเสริมหลักศีลธรรมแก่ชุมชน และการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างถูกต้อง ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการรักษาศีลธรรมอันดีและความสงบเรียบร้อยของประชาชนส่วนหนึ่งด้วยเช่นกัน

9. จะต้องสนับสนุนให้ใช้ปัจจัยทางศาสนาส่งเสริมหลักศีลธรรมอันดีของประชาชนในประเทศ โดยอาศัยหลักการสำคัญ 2 ประการ คือ การใช้หลักธรรม ควบคุมพฤติกรรม ในชีวิตประจำวันของบุคคล (กล่าวคือ ตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ในมนุษย์ละชั่ว ประกอบกุศล และชำระจิตใจให้สะอาดผ่องใสอยู่เสมอ) เป็นการมุ่งพิจารณาแก้ไขพฤติกรรมจากเหตุภายในจิตใจของบุคคลที่สามารรถก่อกุศลส่งเสริมให้สังคมมนุษย์ดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุขแท้จริง) และการใช้สถาบันศาสนา ก่อกุศลสถาบันทางสังคม โดยถือว่าคุณค่าของพุทธธรรมเป็นศูนย์รวมจิตใจ และให้บุคคลซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสถาบันทางสังคมแต่ละสถาบัน ไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว, สถาบันการศึกษา, สถาบันเศรษฐกิจ, สถาบันทางการเมือง ฯลฯ ก็ตาม ปฏิบัติตามคุณธรรมดีงามที่เป็นแนวความเชื่อศรัทธาที่อยู่ในรูปรอยเดียวกัน อันจะมีผลทำให้บทบาทของพระพุทธศาสนามีผลเอื้ออำนวยส่งเสริมสถาบันทางสังคมให้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความถูกต้องชอบธรรมสมเหตุสมผลยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากศาสนาต่างก็มีจุดมุ่งหมายที่จะอบรมสั่งสอนให้มนุษย์ประพฤติแต่ความดี ละเว้นการทำความชั่ว ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ศาสนาจึงเปรียบเสมือนหนึ่งเครื่องค้ำจุนสังคมให้อยู่ในกรอบศีลธรรมอันดีและมีลักษณะเป็นองค์กรควบคุมสังคมในเชิงบวกที่มีความสำคัญยิ่งต่อความสงบเรียบร้อย และความมั่นคงของประเทศ

แต่อย่างไรก็ตาม แมว่ารัฐจะได้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงกลไกของรัฐในการ บังคับใช้กฎหมายให้ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในส่วนที่เกี่ยวกับการบัญญัติกฎหมาย ระบบกฎหมาย สถาบันหรือองค์กรทางกฎหมาย และวิธีการหลักเกณฑ์ และขั้นตอนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ของรัฐก็ตาม หากประชาชนในรัฐนั้นไม่ให้ความเคารพต่อกฎหมายหรือการบังคับใช้กฎหมาย โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ปัญหาในเรื่องประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายก็จะเกิดขึ้นได้ ดังนั้น รัฐจึงต้องดำเนินการปลูกฝังและอบรมให้ประชาชนในรัฐนั้นเคารพต่อกฎหมาย โดยการ ปลูกฝังความรู้สึกับกฎหมายให้แก่ประชาชนในรัฐด้วยวิธีการให้หมุดคณะหรือสถาบันทางสังคม สร้างคตินิยมที่ถูกต้องแก่ประชาชน เพื่อให้เกิพฤตินิยมในการเคารพกฎหมายดังได้กล่าว มาแล้ว และในขณะเดียวกัน รัฐจะต้องดำเนินการทุกวิถีทางที่จะให้ประชาชนได้รับรู้ถึง บทบัญญัติแห่งกฎหมายในแต่ละเรื่องด้วยการเผยแพร่ หรือจัดอบรมกฎหมายในแต่ละเรื่องโดย เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานทางเอกชนหรือทางสื่อมวลชน เพื่อให้ประชาชนสนับสนุนการ บังคับใช้กฎหมายนั้นด้วยวิธีการดังกล่าวนี้ ก็จะทำให้ปัญหาคำณการบังคับใช้กฎหมายลดน้อยลง อันจะทำให้ประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายเพิ่มขึ้นไปในตัว

ตามที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า การปฏิรูปการบังคับใช้กฎหมายอาญาให้มีประสิทธิภาพ นั้น มีอาจจะกระทำได้ด้วยการปฏิรูปหรือเปลี่ยนแปลงกลไกของรัฐในส่วใดส่วนหนึ่งโดยเฉพาะ (ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการปฏิรูประบบกฎหมาย หรือ กฎหมายอาญา หรือสถาบันทางกฎหมาย โดยเฉพาะกระบวนการยุติธรรมทางอาญา หรือขั้นตอน วิธีการ หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ในการ บังคับใช้กฎหมายอาญา) หากแต่จะต้องทำการปฏิรูปหรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกลไกของรัฐ ที่เกี่ยวข้องกับ การบังคับใช้กฎหมายอาญา และการอำนวยความสะดวกของรัฐทั้งระบบ ให้มีมาตรฐาน และดำเนินการไปอย่างมีความสัมพันธ์สอดคล้องประสานกันอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายเดียวกันให้อันที่จะควบคุมอาชญากรรม และก่อให้เกิดความเป็น ระเบียบเรียบร้อย และความสงบสุขในสังคม ทั้งนี้ โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ควบคุมประสิทธิภาพ ในองค์กร หรือหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม และความสามารถในอันที่จะใช้ปัจจัยแวดล้อม เป็นสิ่งเกื้อกูลต่อการบังคับใช้กฎหมายอาญาให้ดำเนินไปได้อย่างรวดเร็ว และอย่างมี - ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ในลักษณะที่จะเป็นการสิ้นเปลืองทรัพยากรให้น้อยที่สุด ซึ่ง ถือได้ว่า ประชาชนได้รับหลักประกันในเรื่องสิทธิ เสรีภาพ ของตนแล้ว อันเป็นระบบ

บริหารงานกระบวนการยุติธรรมตามทฤษฎีผสมที่เน้นหนักไปทางด้านทฤษฎีทางกระบวนการ
 นิติธรรมมากขึ้น โดยมีได้สะท้อนถึงทฤษฎีทางด้านควบคุมอาชญากรรม ดังเช่นเดียวกับประเทศ
 สหรัฐอเมริกา แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าหากมีการปฏิรูปการบังคับใช้กฎหมายอาญาให้มี
 ประสิทธิภาพ ดังกล่าวมาข้างต้นแล้ว หากรัฐยังมีได้ทำการปรับปรุงแก้ไขปัจจัยทางด้าน
 การเมือง เศรษฐกิจและสังคม อันเป็นปัญหาพื้นฐานซึ่งเป็นม่อเกิดแห่งอาชญากรรม เช่น
 ปัญหาความเสื่อมโทรมในสังคม ปัญหาความยากจน ปัญหาทางการศึกษา ปัญหายาเสพติดให้โทษ
 ปัญหาการประพฤติกุศลของเจ้าพนักงานของรัฐ ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ปัญหากลุ่ม
 ผลประโยชน์หรือกลุ่มอิทธิพล ฯลฯ เป็นต้น การบังคับใช้กฎหมายอาญาอย่างมีประสิทธิภาพ
 และประสิทธิผลก็อาจจะบังเกิดขึ้นได้ ดังปรากฏตามความเห็นอันเป็นข้อยุติของคณะ
 ผู้เชี่ยวชาญว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดแห่งองค์การ
 สหประชาชาติที่ว่า "ควรมีได้ซึ่งไม่กำหนดวิธีการและแผนงานป้องกันสังคมและสวัสดิการ
 สังคมอย่างมีประสิทธิภาพให้ติดเทียมกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และการสร้างเสริมความเจริญ
 ก้าวหน้าทางวัตถุแล้ว ผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้เพียรพยายาม
 จักให้ขึ้นยอมไม่สามารถสนองตอบต่อความต้องการได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย แต่จะกลับ
 เป็นการเสียหายสิ้นเปลืองโดยไร้เหตุอีกด้วย เหล่านี้ทำให้ชวนคิดไปว่า ความเจริญก้าวหน้า
 ทางวัตถุและการยกระดับมาตรฐานค่าครองชีพของประชาชนให้สูงขึ้น จักไม่เกิดผลประโยชน์
 อันใดเลย ในเมื่อภาวะความสงบสุขในสังคมได้ถูกบ่อนทำลายลงด้วยความชั่วร้ายแห่ง
 อาชญากรรม จึงเป็นเหตุผลที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า เพื่อให้บรรลุถึงอรรถประโยชน์สูงสุดในสังคม
 จำเป็นจักต้องกำหนดมาตรการการประสานงานป้องกันสังคม กับการพัฒนาทางเศรษฐกิจในลักษณะ
 ที่มีคุณภาพเสมอเหมือนกันโดยไม่หยุดยั้ง"

ดังนั้น รัฐจึงจำต้องพัฒนาปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม พร้อมกันกับ
 การพัฒนาการบังคับใช้กฎหมายอาญาในลักษณะที่มีความสมดุลเสมอภาคกันอย่างต่อเนื่อง
 เพื่อที่จะทำให้เกิดความมั่นคงแก่การบังคับใช้กฎหมายอาญาและการอำนวยความยุติธรรม
 ของรัฐทั้งระบบ อันจะเป็นปัจจัยที่สำคัญในอันที่จะส่งเสริมลัทธิรัฐธรรมนูญนิยม ซึ่งจะจำกัด
 ขอบเขตของการใช้อำนาจปกครองของรัฐให้อยู่ภายใต้กฎหมาย และใช้ระบบกฎหมายที่ยึดถือ
 กฎหมายเป็นใหญ่ (มิต้องถึงขนาดเป็นการปกครองโดยหลักนิติธรรม อันเป็นการใช้ระบบ

กฎหมายที่รัฐปกครองโดยกฎหมายอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นเพียงเรื่องในอุดมคติเท่านั้น –
ผู้เขียน) อันจะเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่ระบบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตยได้อย่าง
สมบูรณ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

หนังสือ

- กรมพระยาคำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ. ตำนานกฎหมายไทย.
 ในงานพระราชทานเพลิงศพหลวงอุไทยธรรมากร (ชั้น ทั้งสิ้นนันทน์). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒ - ชนากร, 2477.
- กรมหมื่นราชบุรีดิเรกฤทธิ์, พระเจ้าลูกยาเธอ. พระราชบัญญัติในบังคับฉบับ เล่ม 1 .
 พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพมหานคร : กองสุโขทัย, ร.ศ. 120.
- กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์, พระวรวงศ์เธอ. พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
 ทรงสังคายนากฎหมาย. หนังสือ 200 ปี รัตนโกสินทร์ 25 ปี นิติศาสตร์จุฬา.
 กรุงเทพมหานคร : เอส - เอ็น การพิมพ์, 2525.
- กำจร กำประเสริฐ. คำบรรยายวิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย. กรุงเทพมหานคร :
 โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521.
- คณิต ณ นคร. กฎหมายอาญาภาคความผิด. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
 ธรรมศาสตร์, 2525.
- คณิง ฉახับ. คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. เล่ม 1 . กรุงเทพมหานคร :
 ศิริณสาร, 2514.
- จิตติ ตึงศภิชัย. คำบรรยายวิชาหลักวิชากฎหมาย พ.ศ. 2519. แก้ไขเพิ่มเติม
 2521. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521.
- . คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1 ตอน 1. พิมพ์ครั้งที่ 6 แก้ไข
 เพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร : แสงทองการพิมพ์, 2521.

- จิตติ คิงส์ทีย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาภาค 2. 2 เล่ม. พิมพ์ครั้งที่ 2
แก้ไขและเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร . สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่ง
เนติบัณฑิตยสภา, 2518.
- ชาย เสวกุล. อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, 2517.
- ณรงค์ ใจหาญ. "ความผิดหลายบทหลายกระทง." ระพี' 25 ราม - จุฬา -
ศรีปทุม - ธรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้วการพิมพ์, 2525.
- . "นโรโทษกรรม." ระพี' 24 ราม - จุฬา - ธรรมศาสตร์. กรุงเทพ
มหานคร : เรือนแก้วการพิมพ์, 2524.
- ดิเรก ชัยนาม. คำแปลวิวัฒนาการกฎหมายไทย. จากดิเรกถึง วรพุทธิ ชัยนาม.
กรุงเทพมหานคร : ศิวพร, 2512.
- ชานินทร์ กรัยวิเชียร. การปฏิรูประบบกฎหมายและการศาลในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้า
พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยะมหาราช. พระนคร : โรงพิมพ์สำนัก
ทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2511. (คณะกรรมการจัดงานฉลองวันเถลิงถวัลย์
ราชสมบัติ ครบ 100 ปี ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระปิยะมหาราช).
- . "อิทธิพลของภาษาอังกฤษในกฎหมายไทย." ภาษากฎหมายไทย. กรุงเทพ
มหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2514.
- ทองใบ ทองเป่าค. "กฎหมายวิตรอนสิทธิ เสรีภาพของประชาชน." ระพี' 24 .
ราม - จุฬา - ธรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้วการพิมพ์, 2524.
- นิติศาสตร์ไพศาล, พระยา. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. กรุงเทพมหานคร : วิริยะการพิมพ์,
2502.
- . หัวข้อเล็กเชอร์ธรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. พระนคร : โรงพิมพ์บำรุง
นุกุลกิจ, 2466.

- ประชาชน วัฒนวาณิชย์. "กระบวนการยุติธรรม" รพี ' 24 รวม - จุฬาลงกรณ์ - ธรรมศาสตร์.
กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้วการพิมพ์, 2524.
- ประเสริฐ เมฆฉวี. ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
บพิธจักษ์; 2519.
- . "การประสานงานในกระบวนการยุติธรรม : ปัญหาและทางเลือกปฏิบัติที่
สำคัญ." วันรพี ' 26. (ม.ป.ท., ม.ป.ป.).
- . หลักทฤษฎีวิทยา. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, 2523.
- ประมุล สุวรรณสร. กฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์กรุงธน, 2517.
- ปรีดี พนมยงค์ และ ประดิษฐ์มนูธรรม, หลวง. มหาราชและรัตนโกสินทร์. กรุงเทพ
มหานคร : สวิตาการพิมพ์, 2525.
- ปรีดี เกษมทรัพย์. กฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร :
ภาพพิมพ์, 2526.
- . "ศีลธรรม หลักกฎหมาย และกฎหมายเทคนิค." รพี ' 18. กรุงเทพ
มหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2518.
- . นิติปรัชญา ภาค 1 : บทนำทางทฤษฎี. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร
: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, 2526.
- . นิติปรัชญา ภาคสอง : บทนำทางประวัติศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 1.
กรุงเทพมหานคร . มิตรนราการพิมพ์, 2526.
- พนัส ทัศนียานนท์. ปรัชญากฎหมายธรรมชาติ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้ว
การพิมพ์, 2524. (ที่ระลึกงานฌาปนกิจศพ นางบุญชอบ ทัศนียานนท์
17 ตุลาคม 2524).
- พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. เจ้านายและข้าราชการ
กราบบังคมทูลความเห็นจัดการเปลี่ยนแปลงราชการเพิ่มเติม ร.ศ. 103.

- พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. ทรงแถลงพระบรม
 ราชโองบายแก้ไขการปกครองแผ่นดิน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสารนิค,
 2510.
- โกคิน พลกุล. "รัฐธรรมนูญ' 21 กับประชาธิปไตย." รพี' 24 งาม - จุฬ
 - ธรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้วการพิมพ์, 2524.
- พระยามโหสถศรีพิพัฒน์ (เชื้อ ปริชานนท์), มหาอำมาตย์ตรี. การตรวจชำระและ
 ร่างประมวลกฎหมายในกรุงสยาม. พระนคร : โสภณพิพรร-ชนากร, 2472.
 (พิมพ์ในงานยี่นชิงช้า 2472).
- มหาดไทย, กระทรวง. ราชทัณฑ์, กรม. รายงานประจำปี 2524 กรมราชทัณฑ์
 กระทรวงมหาดไทย, 2524.
- รองพล เจริญพันธ์. "ความรู้สึกรับรู้ทางกฎหมาย." (Legal Consciousness).
ในอนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ สิงห์พันธ์.
 (ม.ป.ท.), 2526.
- . คำบรรยายวิชานิติปรัชญา (ภาค 1). กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์
 การพิมพ์, 2520.
- ริชาร์ด โอ คอนเนอร์. การตีความกฎหมายไทยโบราณ แปลโดย สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา
 รวมบทความประวัติศาสตร์ ฉบับที่ 2 (มกราคม 2524). กรุงเทพมหานคร :
 โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2524.
- วิจิตร สุลิตานนท์. กฎหมายอาญา (ภาค 1). พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร :
 โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2507.
- วิษณุ เครืองาม และ บวรศักดิ์ สุวรรณโณ. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ.
 2520, กรุงเทพมหานคร : นำอักษรการพิมพ์, 2520.
- สงวน เล็กสกุล. งานปฏิรูปในรัชกาลที่ 5. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา,
 2497.

สุทธิวาทีพนม, หลวง. คำบรรยายประวัติศาสตร์กฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ

มหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2517.

สุจินต์ ทิมสุวรรณ. กรมอัยการกับการดำเนินคดีให้แก่รัฐ. ศูนย์บริการเอกสารและ

วิชาการ กองวิชาการ กรมอัยการ, 2525.

เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว. . กฎหมายสมัยอยุธยา. กรุงเทพมหานคร : สีวพร, 2510.

———. ประชุมปาฐกถาและคำอธิบาย. พระนคร : โรงพิมพ์เพื่อองอักษร, 2509.

หยุด แสงอุทัย. กฎหมายอาญาภาคทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย

ธรรมศาสตร์, 2500.

———. กฎหมายอาญา ภาค 2-3. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523.

———. การลดอาชญากรรมโดยการออกกฎหมายกำหนดแนวทางให้ศาลใช้ดุลพินิจ

ในการกำหนดโทษ. นิติศาสตร์และการต่างประเทศ โครงการตำราสังคมศาสตร์

และมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2514.

———. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523.

———. คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 12. พระนคร : โรงพิมพ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2514.

อรรถพล ใหญ่สว่าง. ผู้เสียหายในคดีอาญา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้ว

การพิมพ์, 2526.

อรรถไกรวัฑฒ์, หลวง และ สุข เปรมานัน. ระบบอัยการและศาลทหาร. พระนคร :

โรงพิมพ์สมาคมนักสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2510.

อนุมิต ใจสมุทร. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ

มหานคร : โรงพิมพ์อักษรสาส์น, 2513.

อุทิศ แสนโกศิก. อุทิศสนธิ. นครหลวงกรุงเทพธนบุรี : โรงพิมพ์กรมสรรพสามิต,

2515.

อัยการ, กรม. กองวิชาการ. เรื่องราวเกี่ยวกับกรมอัยการโดยย่อ, ความรู้เกี่ยวกับ
งานอัยการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด,
2519. (ในงานพระกรุณาพระราชทาน 19 ตุลาคม 2519).

ไอแดนโค คัมบิว วิดสัน และ รอยด์ ซี แมคลาแดนค์. หัวใจของงานตำรวจ. แปล
และเรียบเรียงโดย ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร : ไทศาสตร์,
2524.

บทความวารสาร หนังสือพิมพ์ และราชกิจจานุเบกษา

กุลพล พลวัน. "บทบาทของพนักงานอัยการในการเป็นโจทก์." วารสารอัยการ 6
(กุมภาพันธ์ 2526) : 18 - 37.

_____. "ลักษณะทั่วไปของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา." วารสาร
อัยการ 3 (ธันวาคม 2523) : 29 - 42.

_____. "ลักษณะทั่วไปของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา." วารสาร
อัยการ 4 (มีนาคม 2524) : 24 - 53.

_____. "ลักษณะทั่วไปของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (4)." วารสารอัยการ 4
(พฤษภาคม 2524) : 49 - 58.

_____. "ความเห็นทางกฎหมายของกรมอัยการ." วารสารอัยการ 2
(สิงหาคม 2522) : 7 - 20.

_____. "โครงสร้างของกรมอัยการ." วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์ 6 (2523)
: 111 - 128.

เกริก วณิชกุล. "กฎหมายและสังคม." คุสพาท 28 (พฤษภาคม - มิถุนายน 2524)
: 76 - 96.

โกเมน ภัทรภิรมย์. "งานอัยการในกระบวนการยุติธรรม." อัยการนิเทศ 31
(2512) : 486 - 492.

"กรมตำรวจถึงคราวจะต้องแก้โครงสร้าง." สยามรัฐ (6 มกราคม 2525).

"กฎกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ 1) ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติ
ราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479." ราชกิจจานุเบกษา 45 (26 เมษายน 2480)
: 45, 82.

คณิต ฌ นคร. "กรมสอบสวน : ทางแก้ความเดือดร้อนของประชาชนจริงหรือ."
อัยการนิเทศ 42 (2523) : 53 - 64.

————. "กระบวนการพิจารณาของศาลชอบหรือไม่ชอบ." วารสารอัยการ 2
(มีนาคม 2522) : 24 - 27.

————. "การสั่งคดีและคำสั่งคดีของพนักงานอัยการ." วารสารอัยการ 1
(กุมภาพันธ์ 2521) : 24 - 31.

————. "กรมอัยการ : การปฏิรูปโครงสร้างและระบบงาน." วารสารอัยการ 5
(กุมภาพันธ์ 2525) : 46 - 54.

————. "ความสัมพันธ์ระหว่างอัยการกับตำรวจในเยอรมัน." วารสารอัยการ 3
(ธันวาคม 2523) : 48 - 54.

————. "คุณธรรมทางกฎหมายกับการใช้กฎหมายอาญา." วารสารอัยการ 3
(มกราคม 2523) : 55 - 61.

————. "เงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีกับทางปฏิบัติของพนักงานอัยการและศาล."
วารสารอัยการ 1 (พฤษภาคม 2521) : 42 - 47.

————. "ปัญหาในการใช้ดุลพินิจของอัยการ." วารสารอัยการ 5 (กันยายน
2525) : 31 - 57.

————. "ผู้เสียหายในคดีอาญา." วารสารอัยการ 1 (มกราคม 2521) : 48-51.

————. "อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา." วารสารนิติศาสตร์ 9 (กันยายน -
พฤศจิกายน 2520) : 133 - 141.

————. "หลักประกันในกฎหมายอาญา." วารสารอัยการ 4 (กุมภาพันธ์ 2524)
: 52 - 56.

"โครงสร้างกรมตำรวจ ปัญหาที่ต้องแก้ไข." สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 27 (พฤษภาคม
2524).

"คำวินิจฉัยของคณะกรรมการตุลาการรัฐธรรมนูญ." ราชกิจจานุเบกษา 75 (27
กุมภาพันธ์ 2501).

คัมภีร์ แก้วเจริญ. "จับคน : ผลของการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลในแง่พยานหลักฐาน."

วารสารอัยการ 2 (มกราคม 2522) : 61 - 71.

เจริญ ภักดีชนากุล. "บทคัดพยานนอกเล่าในกฎหมายไทย." คฤหาสน์ 28 (พฤษภาคม
- มิถุนายน 2524) : 63 - 75.

จิตติ คิงส์ภักย์. "ผู้ใดควรสอบสวนคดีอาญา." บทบัญญัติ 39 (2525) : 115-123.

จำรูญ เนติศาสตร์, หลวง. "การแปลกฎหมาย." บทบัญญัติ 25 (2511) : 23-30.

ชล ประชาชาติ. "โครงสร้างของกรมตำรวจ." มติชน (7 มีนาคม 2522).

ชวลิต โสภณวัต. "กฎหมายลักษณะพยานของไทยเป็นกฎหมายในระบบกล่าวหาจริงหรือ."

คฤหาสน์ 28 (พฤศจิกายน - ธันวาคม 2524) : 36 - 47.

ไชยศ วิฑูรานพวงษ์. "อัยการของเรา." วารสารอัยการ 5 (เมษายน 2525)

: 13 - 35.

ณรงค์ ใจหาญ. "ความเห็นของอาจารย์มารุต บุณนาค ระเบียบการดำเนินคดีอาญา

กับเสรีภาพของประชาชน." วารสารทนายความ (20 กุมภาพันธ์ 2524)

: 27 - 45.

ครุณ โสคติพันธ์. "การบริหารงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญา." วารสารอัยการ 5

(มีนาคม 2525) : 45 - 57.

ตำรวจเก่า. "ปัญหาตำรวจไทย." สยามรัฐ (6 มีนาคม 2521).

ทองใบ ทองเป่า. "การอภิปรายหัวข้อที่ 3 เรื่องกฎหมายที่รื้อถอนสิทธิเสรีภาพของ
ประชาชนในประเทศไทย." วารสารนิติศาสตร์ 11 (2523) : 473-498.

ชานินทร์ ทรัพย์วิเชียร. "อิทธิพลของกฎหมายอังกฤษในระบบกฎหมายไทย." วารสาร

กฎหมาย 1 (พฤษภาคม 2517) : 1 - 31.

—————. "ศาลกับพยานบุคคล." วารสารกฎหมาย 3 (กันยายน - ธันวาคม

2520) : 1 - 56.

- นรนิติ เศรษฐบุตร. "สถาบันทหารกับการเมืองการปกครองไทย." วารสารนิติศาสตร์ 13 (2526) : 71 - 80.
- นพพร โพธิ์รังสียากร. "รอกการลงโทษ." วารสารรวมคำแหง 8 (2525) : 91 - 105.
- นิติศาสตร์ไพศาลย์, พระยา. "ศิลาจารึกกฎหมายไทย." นิติสาส์น 20 (กรกฎาคม - สิงหาคม - กันยายน 2492) : 453 - 489.
- นพธี จิตสว่าง. "แนวความคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง." วารสารราชทัณฑ์ 30 (กรกฎาคม - สิงหาคม 2525) : 1 - 7.
- . "ขอขยายและสถานภาพของการศึกษาอาชญาวิทยา." วารสารอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม 1 (2525) : 7 - 23.
- . "แนวความคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช่เรือนจำ." วารสารอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม 1 (2524) : 36 - 46.
- นวล. "ผ้าตัดอะไรในกรมตำรวจ." ประชาชาติ (30 เมษายน 2519).
- นอโม. "บ้านเมือง (ก็) ของเรา วิจัยองค์การบริหารราชการในวงการกรมตำรวจ." สยามรัฐ (8 ตุลาคม 2515).
- ไนเกล วอลท์เกอร์. "The Scope of Criminal Law ใน Sentencing in a Rational Society." แปลและเรียบเรียงโดย อภิวัฒน์ เพ็ชรศิริ วารสารนิติศาสตร์ 9 (2520) : 102 - 119.
- "บันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ....) พ.ศ. ...." อัยการนิเทศ 42 (2523) : 65 - 92.
- ประธาน วัฒนวานิชย์. "ระบบความยุติธรรมทางอาญา : แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมและกระบวนการนิติธรรม." วารสารนิติศาสตร์ 9 (2520) : 142 - 171.
- ปรีทัศน์ สงวนสุข. "แต่กรมตำรวจยุค 200 ปี รัตนโกสินทร์." วารสารอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม 1 (2525) : 5 - 7.

- ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. "ความขัดแย้งด้านปรัชญาอาชญาวิทยา ซึ่งมีผลกระทบต่อ
กระบวนการยุติธรรมทางอาญา." วารสารอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม 1
(2525) : 24 - 36.
- "เผด็จการตำรวจ มาเพีย ปะทะกันอะไรจะเกิดขึ้น." ข่าวไทยนิกร 3, 54 (30
ตุลาคม 2521).
- "ผู้หญิงในคุก เซอถูกทำอะไรบ้าง." สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 26 (9 มีนาคม 2523).
พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. "ทฤษฎีอาชญากร." วารสารอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม 1
(2524) : 59 - 82.
- พนัส ทัศนียานนท์. "สิทธิ เสรีภาพส่วนบุคคลของชนชาวไทย." วารสารนิติศาสตร์ 11
(2523) . 431 - 452.
- . "ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับระเบียบการดำเนินคดีอาญา." วารสาร
อัยการ 4 (ธันวาคม 2524) : 37 - 48.
- . "ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิรูประบบงานอัยการในประเทศไทย." วารสาร
อัยการ 4 (กันยายน 2524) : 59 - 80.
- โพยม เลขยานนท์. "อำนาจตุลาการ." บทบัญญัติ 25 (ธันวาคม 2511) :
731 - 734.
- "พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมคำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 6
ตุลาคม พ.ศ. 2519 และ พ.ศ. 2523." ราชกิจจานุเบกษา 97
(26 สิงหาคม 2523).
- "พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479." ราชกิจจานุเบกษา 53 (29 พฤศจิกายน 2479).
- โกศิน พลกุล. "รูปแบบและวิธีการควบคุมฝ่ายปกครอง." วารสารนิติศาสตร์ 12
(2524) : 38 - 87.
- มารุต บุนนาค. "ชะตากรรมของจำเลยผู้บริสุทธิ์." บทบัญญัติ 27 (2513) :
61 - 68.
- เมฆินทร์ ศรีวิชัย. "จำเป็นใหม่ โครงสร้างใหม่กรมตำรวจ." มติชน (9 กุมภาพันธ์
2525).

- ร. แลงกาท. "ประวัติศาสตร์กฎหมายไทยว่าด้วยศาลและวิธีพิจารณา." นิติสาส์น 21 (ตุลาคม 2493) : 933 - 958.
- วิศิษฐ์ ติมานนท์ และ ภราดร ภักพัฒน์. "การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดย การเร่งรัดการพิจารณาคดี." กฎหมาย 30 (พฤษภาคม - มิถุนายน 2526) : 12 - 21.
- วิชา มหาคุณ. "ผลกระทบทางกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมต่อสิทธิของประชาชนในกระบวนการ ยุติธรรม." วารสารนิติศาสตร์ 11 (2524) : 563 - 569.
- . "ทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติ : หลักยุติธรรมแห่งกฎหมาย." กฎหมาย 7 (มีนาคม - เมษายน 2523) : 32 - 47.
- วิมล เครื่องงาม. "ปรัชญากฎหมายฝ่ายบ้านเมือง." บทคัดย่อ 34 : 432 - 442.
- วรวิทย์ กนิษฐะเสน. แปลและเรียบเรียง "ประวัติศาสตร์วิชานิติศาสตร์เยอรมันใน ศตวรรษที่ 18." วารสารนิติศาสตร์ 9 (2520) : 48 - 83.
- ศิริ อัสวานนท์. "ปัญหาเรื่องรอกการลงอาญาจำเลย." บทคัดย่อ 12 (มิถุนายน 2483) : 176 - 206.
- สนั่น บรินทรสรศักดิ์. "ตำราจรรยา." วารสารวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (2518).
- สรร เสรีวุธ ไกรจิตติ. "ดุลพินิจในการกำหนดโทษ." กฎหมาย 27 (มกราคม - กุมภาพันธ์ 2523) : 25 - 38.
- เสริม วินิจฉัยกุล. "กฎหมายอาญาสมัยคึกค้ำบรรพ์." นิติสาส์น 7 (ธันวาคม 2477) และ นิติสาส์น 10 (มกราคม 2477).
- สทนต์ รัตนไพจิตร. "ทฤษฎีการลงโทษ : การนิทบัญญัติ." วารสารนิติศาสตร์ 12 (2524) : 74 - 82.
- สุรินทร์ ถั่วทอง. "จากยกกระบัตรสู่อัยการ." วารสารอัยการ 5 (เมษายน 2525) : 36 - 61.
- . "การจับ หมายจับ และเสรีภาพในร่างกายของบุคคล." วารสารอัยการ 5 (มกราคม 2525) : 36 - 57.

- สุรินทร์ ถ้วทอง. "ประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมาย : ปัญหาและข้อเสนอแนะ
บางประการ." วารสารอัยการ 4 (ตุลาคม 2524) : 46 - 70.
- สุรงค์ เอกโชติ. "การคุมประพฤติในกิจการราชทัณฑ์." วารสารอัยการ 4
(กรกฎาคม 2524) : 9 - 19.
- สุประวัติ ใจสมุทร. "วิเคราะห์สรุปพระราชกำหนดกึ่งโทษกรรมแก้ออกความไม่สงบ."
วารสารทนายความ 21 (2524) : 16 - 21.
- สุจินต์ ทิมสุวรรณ. "ปัญหาบางประการในการสอบสวนคดีอาญา." วารสารอัยการ 5
(มีนาคม 2525) : 9 - 27.
- สัญชัย สัจจวานิช. "อิสระของตุลาการ." วารสารนิติศาสตร์ 1 (มีนาคม 2513)
: 9 - 51.
- หยุด แสงอุทัย. "การร่างกฎหมาย." นิติสาร 20 (เมษายน - พฤษภาคม -
มิถุนายน 2492) : 277 - 329.
- . "ปัญหาเรื่องการริบฎ." นิติสาร 23 (ตุลาคม - พฤศจิกายน -
ธันวาคม 2495) : 429 - 455.
- . "ใครควรมีอำนาจสอบสวน." วารสารนิติศาสตร์ 1 (กรกฎาคม 2512)
: 20 - 41.
- อมร จันทรมบูรณ์. "อำนาจสืบสวน สอบสวน พ้องร้องในขบวนการยุติธรรมทางอาญา
ของไทย." บทคัดย่อ 30 (2516) : 618 - 637.
- อรุณ โสคติพันธ์. "การบริหารงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญา." วารสารอัยการ 5
(มีนาคม 2525) : 45 - 57.
- อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว. "กฎหมายลานนาไทย." วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่ 11 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2525).
- อัจฉราพรรณ เทชะบูรณ์. "การศึกษาปัญหาอาชญากรรมด้วยวิธีการศึกษาแบบโครงสร้าง
และหน้าที่ (Structural Functional Approach)." วารสารอาชญา
วิทยาและงานยุติธรรม 1 (2524).

อิสสระ นิตินันท์ประภาส. "คำอภิปรายในการประชุมทางวิชาการ เรื่องปัญหาการจัดตั้ง
ศาลปกครองในไทย." วารสารนิติศาสตร์ 12 (2524) : 210 - 222.

"ความขัดแย้งของตำรวจ เพื่อนกับเพื่อนถึงเวลาชกกันได้." อาทิตย์ 1 (6 มิถุนายน
2521).

"ชะลอการฟ้อง : หลักการและความเห็น." วารสารนิติศาสตร์ 9 (กันยายน -
พฤศจิกายน 2520) : 172 - 186.

วิทยานิพนธ์และเอกสารอื่น

นพพร โพธิ์รังสิยากร. "การใช้ดุลพินิจของศาลในการลงโทษ." วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2524.

ประภาพรรณ อุดมจรรยา. "กฎหมายไม่มีผลย้อนหลัง." วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต
แผนกวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.

พงษ์อนันตรา คันทีวัฒนา. "การประยุกต์ค่านิยมพื้นฐานและจรรยาบรรณของงานสังคม
สงเคราะห์ในหัวข้อจริยศึกษาและศีลธรรม หลักสูตรสำหรับฝึกอบรมนักเรียน
พลตำรวจ โรงเรียนพลตำรวจนครบาล กรมตำรวจ." วิทยานิพนธ์ ปริญญา-
มหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524.

วสันต์ เลิศธรรมเทวี. "การอบรมผู้ต้องขังในเรือนจำ." วิทยานิพนธ์ ปริญญา-
มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2512.

สตีญา อรุณชาวี. "อำนาจของพนักงานอัยการเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญา."
วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2520.

สิทธิพร เกียรติศิริโรจน์. "การบริหารงานบุคคลในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตุลาการ."
วิทยานิพนธ์ เสนอต่อคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์,
2513.

สุรติ จับใจ. "แนวทางให้บริการสงเคราะห์บุคคลผู้ต้องโทษ ศึกษาและวิเคราะห์จากกรณีศึกษาผู้ต้องโทษเรือนจำ จังหวัดสุราษฎร์ธานี." วิทยานิพนธ์ ปริญญา-มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523.
กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคมสหภาพเพื่อสิทธิและเสรีภาพประชาชน. "ความคิดเห็นของอดีตผู้ต้องขังเรือนจำกลาง คลองเปรม เรื่องคุกแหล่งสร้างคนดีหรือเพาะคนชั่ว." (ม.ป.ท.). (จุลสาร 2523).

เกียรติขจร วัชนะสวัสดิ์. เอกสารประกอบการศึกษาวิชากฎหมายอาญาภาคทั่วไป. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523.

จิตติ ดึงศรัทษ์. "รากฐานของกฎหมายอาญา." คำบรรยายชั้นปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524. เอกสารโรเนียว.

คำรง ชรรวมรักษ์ และ สมโชค เจริญลาภ. "ลักษณะกฎหมาย." คำสอนชั้นปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525. เอกสารโรเนียว.

ชัช วัชชัยชู. "ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ." 10 ธันวาคม
ธรรมศาสตร์วิชาการ, 2523.

นคร พันธุ์รงค์. "ประวัติศาสตร์ไทย 1." พิมพ์โลก : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2520.

ปร. 42. จุลสาร รพี 26 ธรรมศาสตร์. (ม.ป.ท.), 2526.

"พระราชบัญญัติค่อมฯ ไม่เป็นธรรม." จุลสาร รพี 26 ธรรมศาสตร์. (ม.ป.ท.), 2526.

วัฒน์ ผดุงจิตร. "คำบรรยายคุณพิณิจในการกำหนดโทษในการสัญญาพิพากษาหัวหน้าศาลทั่วราชอาณาจักร ครั้งที่ 3 (13-15 กรกฎาคม 2526). เชียงใหม่ :
โรงแรมปอยหลวง. เอกสารอัดสำเนา.

วิชา มหาคุณ. "ประวัติศาสตร์กฎหมายและภาษากฎหมายไทย." พิมพ์ครั้งที่ 3.
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2523. เอกสารอัดสำเนา.

สุรพล จุลละพราหมณ์. "คำรวจ." เอกสารประกอบการบรรยาย โรงเรียน
นักปกครองระดับสูง รุ่นที่ 15 (27 มีนาคม 2524).

โสภณ รัตนกร. "นโยบายและแผนงานของกระทรวงยุติธรรม." ในการสัมมนา
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลทั่วประเทศครั้งที่ 3 (13 - 15 กรกฎาคม
2526). เอกสารโรเนียว.

หยุด แสงอุทัย. "คำบรรยายประมวลกฎหมายสำหรับประชาชน." บรรยายทางวิทยุ-
กระจายเสียง 2500 พร้อมทั้งบันทึกข้อแตกต่างที่สำคัญระหว่างประมวลกฎหมาย
อาญากับกฎหมายลักษณะอาญา. กรุงเทพมหานคร : มงคลการพิมพ์, 2500.
ยุติธรรม, กระทรวง, ปีกอบรมและสัมมนา, กอง. "หัวข้อบรรยายในการสัมมนาผู้พิพากษา
หัวหน้าศาลทั่วประเทศ." ครั้งที่ 3 (13 - 15 กรกฎาคม 2526).
เชียงใหม่ : โรงแรมปอยหลวง, 2526.

- รายงานการประชุมกลุ่มที่ 1. บทบาทของศาลในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ
ของประชาชน.
- รายงานการประชุมกลุ่มที่ 2. การเร่งรัดการพิจารณาคดี.
- รายงานการประชุมกลุ่มที่ 3. การเร่งรัดการพิจารณาคดี.
- รายงานการประชุมกลุ่มที่ 4. การประชาสัมพันธ์ของศาล.

อัณฑพ ชูบำรุง. "อาชญาวิทยา." คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
2523. เอกสารโรเนียว.

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

BIBLIOGRAPHY

Books

- Casper, Jonathan D. American Criminal Justice. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice - Hall, 1971.
- Carney, Louis P. Introduction to Correction Science. New York : McGraw - Hill Book Co., 1974.
- Coffey, Alan R. Administration of Criminal Justice. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice - Hall, 1974.
- Eldefonso, Edward ; Coffey, Alan and Grace, Richard C. Principles of Law Enforcement. New York : John Wiley & Sons, Inc , 1968.
- Germann, A.C., Frank D. Day and Robert, R.J. Gallate. Introduction to Law Enforcement and Criminal Justice. 23th rev. ed. Springfield, Illinois : Charles C. Thomas, 1973.
- Gillin, John Lewis. Criminology and Penology. rev. ed. New York : Appleton, 1935.
- Hall, Jerome. The General Principles of Criminal Law. 2 d ed. Indianapolis : The Bobbs - Merrill, 1960.
- Jerome, H Skolnic. Police Dilemma, Professionalization and Community Expectation : in Criminal Behaviour and Social System. ed by Anthony, L Guenther. Chicago : Rand McNally and Co., 1971.
- Ministry of Justice Japan. Criminal Justice in Japan. Japan, 1972.

Prime Minister's office. Table of Organization of the
Government of Japan. Tokyo, 1969.

Tanaka, Hideo, ed. The Japanese Legal System. Tokyo :
University of Tokyo Press, 1976.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย

ว่าด้วย ระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523

โดยที่เป็นการสมควรจัดระเบียบการสอบสวนคดีอาญาของเจ้าพนักงาน ให้เป็นไปด้วยความยุติธรรม มีประสิทธิภาพ รัดกุม ก่อให้เกิดหลักประกันการคุ้มครอง สิทธิเสรีภาพขั้นมูลฐานซึ่งจะเป็นผลให้เกิดความสงบเรียบร้อยมากยิ่งขึ้น และเป็น ผลโดยตรงต่อความมั่นคงของประเทศชาติเป็นส่วนรวม รัฐมนตรีว่าการกระทรวง มหาดไทยจึงออกข้อบังคับว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาดังต่อไปนี้

1. นอกเหนือจากกรณีที่ได้บัญญัติไว้ใน ป.วิ.อาญา มาตรา 78(1) และ (2) และการปฏิบัติตามหมายจับของศาล ก่อนที่จะทำการจับกุมหรือออกหมายจับ บุคคลใด เจ้าพนักงานจะต้องทำการรวบรวมพยานหลักฐานให้ได้เป็นที่แน่ชัด และ เพียงพอที่จะเชื่อได้ว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิด ทั้งนี้ จะต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ ดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

1.1 การจับกุมข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาตำบล สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล ให้ขอความเห็นชอบจากอธิบดีกรมอัยการ หรือผู้ปฏิบัติราชการแทนก่อน

1.2 การจับกุมข้าราชการประจำในส่วนกลางหรือผู้ว่าราชการจังหวัด ให้ขอความเห็นชอบจากปลัดกระทรวงมหาดไทย หรือผู้ปฏิบัติราชการแทนก่อน

1.3 การจับกุมข้าราชการประจำในส่วนภูมิภาค ให้ขอความเห็นชอบ จากผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้ปฏิบัติราชการแทนก่อน

1.4 การจับกุมบุคคลนอกเหนือจากกรณีที่ได้กล่าวไว้ในข้อ 1.1,

1.2 และ 1.3

ก. ในกรุงเทพมหานคร ให้ข้อความเห็นชอบจากอัยการพิเศษฝ่ายคดี หรือผู้ปฏิบัติราชการแทนก่อน

ข. ในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ให้ข้อความเห็นชอบจากอัยการจังหวัดประจำท้องที่ที่จะมีการจับกุม หรือผู้ปฏิบัติราชการแทน หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายก่อน

ความใน 1 นี้ ถูกยกเลิกและใช้ความใหม่แทนแล้วโดยข้อบังคับฯ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2523 (ดูหน้า 13)

2. หัวหน้าพนักงานสอบสวนและพนักงานสอบสวน

2.1 ให้สารวัตรใหญ่หรือสารวัตรสถานีตำรวจภูธรอำเภอ สารวัตรหรือหัวหน้าสถานีตำรวจภูธรกิ่งอำเภอ สารวัตรสถานีตำรวจภูธรตำบล หรือผู้รักษาการในตำแหน่ง หรือผู้รักษาราชการแทนที่มียศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่าร้อยตำรวจตรีขึ้นไป เป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรคท้าย และมาตรา 140 ในเขตอำนาจของสถานีตำรวจภูธรนั้น กับให้นายตำรวจที่ประจำสถานีตำรวจภูธรดังกล่าว ซึ่งมียศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่าร้อยตำรวจตรีขึ้นไป เป็นพนักงานสอบสวน

2.2 ให้ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัด หรือผู้รักษาการในตำแหน่ง หรือผู้รักษาราชการแทน เป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรคท้าย และมาตรา 140 ในเขตอำนาจของกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัด กับให้นายตำรวจที่มียศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่าร้อยตำรวจตรีขึ้นไป ในสังกัดกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัด เป็นพนักงานสอบสวน จะให้มีอำนาจหน้าที่เป็นผู้ทำการสอบสวนเรื่องใด ให้ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัด หรือผู้รักษาการในตำแหน่งหรือผู้รักษาราชการแทน เป็นผู้พิจารณาสั่ง

2.3 ใหญ่บังคับการตำรวจภูธร หรือผู้รักษาการในตำแหน่ง หรือผู้รักษา
ราชการแทน เป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
มาตรา 18 วรรคท้าย และมาตรา 140 ในเขตอำนาจของกองบังคับการตำรวจภูธร
กับให้หมายตำรวจที่มิยศตั้งตำรวจตรีหรือเทียบเท่าร้อยตำรวจตรีขึ้นไป ในสังกัด
กองบังคับการตำรวจภูธร เป็นพนักงานสอบสวน จะใหญ่ใดมีอำนาจหน้าที่เป็นผู้ทำการ
สอบสวนเรื่องใด ใหญ่บังคับการตำรวจภูธร หรือผู้รักษาการในตำแหน่ง หรือผู้รักษา
ราชการแทน เป็นผู้พิจารณาสั่ง

2.4 ใหญ่บัญชาการตำรวจภูธร หรือผู้รักษาการในตำแหน่ง หรือผู้รักษา
ราชการแทน เป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
มาตรา 18 วรรคท้าย และมาตรา 140 ในเขตอำนาจของกองบัญชาการตำรวจภูธร
กับให้หมายตำรวจที่สังกัดในกองบัญชาการตำรวจภูธร ซึ่งมิยศตั้งตำรวจตรีหรือ
เทียบเท่าร้อยตำรวจตรีขึ้นไป เป็นพนักงานสอบสวน จะใหญ่ใดมีอำนาจหน้าที่เป็น
ผู้ทำการสอบสวนเรื่องใด ใหญ่บัญชาการตำรวจภูธร หรือผู้รักษาการในตำแหน่ง
หรือผู้รักษาราชการแทน เป็นผู้พิจารณาสั่ง

2.5 ให้อธิบดีกรมตำรวจ หรือผู้รักษาการในตำแหน่ง หรือผู้รักษา
ราชการแทน เป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนทั่วราชอาณาจักร และมีอำนาจสั่งการ
เกี่ยวกับคดีได้ทุกกรณี

3. สถานที่ทำการสอบสวน

ให้ใช้สถานีตำรวจเป็นที่ทำการสอบสวน เว้นแต่มีเหตุอันสมควรจะไป
ทำการสอบสวนในที่ใดก็ได้

4. การประสานงานระหว่างพนักงานสอบสวนแห่งหนึ่งกับพนักงานสอบสวนอื่น

4.1 ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการตำรวจภูธรจังหวัด หรือใหญ่บังคับการตำรวจภูธร
หรือใหญ่บัญชาการตำรวจภูธร เห็นสมควรจะให้พนักงานสอบสวนในสังกัดไปดำเนินการ
สอบสวนคดีอาญาเรื่องใด ท้องที่ใด ภายในเขตรับผิดชอบ โดยให้พนักงานสอบสวนนั้น

เป็นผู้ดำเนินการสอบสวนแต่ฝ่ายเดียว หรือร่วมกับพนักงานสอบสวนในเขตท้องที่
ก็ให้มีหนังสือแจ้งให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนในเขตท้องที่ทราบ พร้อมกับระบุอำนาจ
และหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายไป เว้นแต่เป็นเรื่องลับซึ่งต้องสอบสวนเป็นกรณีพิเศษ
หรือในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการตำรวจภูธรจังหวัด หรือผู้บังคับการตำรวจภูธร หรือผู้บัญชาการ
ตำรวจภูธร ออกไปทำการสอบสวนด้วยตนเองจะไม่แจ้งให้ทราบก็ได้

4.2 ในกรณีที่พนักงานสอบสวนต่างหน่วยสอบสวนร่วมกัน ให้ผู้มีอาวุโส
เป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนนั้น

4.3 เมื่อมีเหตุสำคัญหรือกรณีจำเป็น สมควรให้พนักงานสอบสวนฝ่าย
ปกครองทำการสอบสวน หรือร่วมในการสอบสวนคดีอาญาในท้องที่ใด ก็ให้ผู้กำกับการ
ตำรวจภูธรจังหวัด หรือผู้รักษาการในตำแหน่ง หรือผู้รักษาราชการแทน เสนอเหตุผล
ต่อผู้รักษาราชการจังหวัด เพื่อสั่งการ

4.4 ภายใต้บังคับแห่งข้อ 1 ของข้อบังคับนี้ ในกรณีที่ผู้รักษาราชการจังหวัด
หรือนายอำเภอได้ประสบเหตุความผิดปกติ ซึ่งควรจะกระทำการจับกุมได้ ก็ให้ผู้รักษาราชการ
จังหวัดหรือนายอำเภอทำการจับกุม แต่ถ้าไม่อาจจับกุมได้ทันที ก็สั่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ
หรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ทำการจับกุม และเพื่อประโยชน์ในการสอบสวนดำเนินคดี
ให้ผู้รักษาราชการจังหวัดหรือนายอำเภอทำการสืบสวนสอบสวนหรือสั่งให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการ
เพื่อรวบรวมหลักฐานต่าง ๆ ที่มีอยู่ในที่เกิดเหตุ หรือดำเนินการทั้งหลายอื่น ๆ เช่น
ตรวจตัวบุคคล ตรวจสิ่งของ ค้นเพื่อพบสิ่งของและยึดไว้ซึ่งสิ่งของที่ค้นพบ ตลอดจน
สอบถามปากคำบุคคล และดำเนินการอย่างอื่นเท่าที่จำเป็น เพื่อเป็นหลักฐานในชั้นต้น
และบันทึกไว้ แล้วให้ส่งหลักฐานการสืบสวนสอบสวนนั้นและตัวบุคคลที่จับกุมไว้ไปให้
พนักงานสอบสวนท้องที่ดำเนินการต่อไป

5. เมื่อมีคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว โดยมีประกันหรือไม่มีประกัน โดยมี
หลักประกันหรือไม่มีหลักประกัน ไม่ว่าผู้ยื่นคำร้องจะเป็นผู้ต้องหาตนเอง หรือผู้มีประกัน
เกี่ยวข้อง ให้พนักงานสอบสวนรับคำร้องไว้โดยพินิจ แล้วพิจารณาสิ่งหรือถ้าเป็นกรณีที่
ตนไม่มีอำนาจสั่ง ก็ให้รีบเสนอคำร้องนั้นไปยังผู้มีอำนาจสั่งโดยเร็ว และให้พนักงานสอบสวน

หรือผู้มีอำนาจสั่งตามข้อ 5.1 แล้วแต่กรณี แรงผลการสั่งคำร้องให้ยื่นคำร้องทราบ ภายในกำหนดเวลา 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่มีการยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวนั้น การพิจารณาคำร้องจะต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ คือ

5.1 ให้สารวัตรใหญ่ สารวัตรสถานีตำรวจภูธรอำเภอ สารวัตร หรือหัวหน้าสถานีตำรวจภูธรกิ่งอำเภอ สารวัตรสถานีตำรวจภูธรตำบล หรือผู้รักษาการ ในตำแหน่งดังกล่าว หรือผู้รักษาราชการแทน มีอำนาจพิจารณาคำร้องได้สำหรับคดีอาญา ทุกประเภท โดยไม่จำกัดอัตราโทษ ถ้าบุคคลดังกล่าวพิจารณาแล้วเห็นควรอนุญาตให้ ปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันหรือไม่มีประกัน หรือโดยมีหลักประกันหรือไม่มีหลักประกัน คำสั่งนั้นย่อมเป็นอันเด็ดขาด

ความใน 5.1 นี้ ถูกยกเลิกและใช้ความใหม่แทนแล้วโดยข้อบังคับฯ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2523 (ดูหน้า 14)

5.2 ถ้าบุคคลดังกล่าวในข้อ 5.1 พิจารณาแล้วเห็นควรไม่อนุญาต ปล่อยชั่วคราว ให้รีบเสนอคำร้องพร้อมความเห็นต่อผู้บังคับบัญชาหน่วยเหนือ เพื่อพิจารณาสั่งตามอำนาจหน้าที่ แล้วแจ้งความเห็นควรไม่อนุญาตดังกล่าวให้ยื่น คำร้องทราบภายในกำหนดเวลา 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่มีการยื่นคำร้อง

6. การแจ้งข้อหา จะกระทำโดยเพิ่มข้อหาที่มีโทษหนักเกินกว่าโทษ สำหรับการกระทำของผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้

7. การสอบสวนบุคคลหนึ่งบุคคลใดในฐานะเป็นพยานกิติ หรือในฐานะ เป็นผู้ต้องหา กิติ จะต้องกระทำโดยมีรัชชาน์ในโอกาสแรกที่พบตัวบุคคลนั้น โดย พนักงานสอบสวนจะต้องใช้วิธีตั้งคำถามให้ตอบแล้วบันทึกคำถาม และคำให้การตอบคำถาม เพื่อให้ปรากฏข้อเท็จจริงเป็นสำคัญไป เริ่มตั้งแต่คำถามแรกจนถึงคำถามสุดท้าย ทั้งนี้ ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนใช้วิธีสอบถามปากคำแล้วบันทึกเรียบเรียงขึ้นเองใน ลักษณะของการบรรยายข้อเท็จจริง

8. ในกรณีที่ผู้ต้องหาให้การชี้ชัดพยานบุคคลหนึ่งบุคคลใดว่าเป็นผู้ร่วมกระทำผิดด้วยกัน ให้พนักงานสอบสวนถือปฏิบัติตามความในข้อ 1 โดยเคร่งครัดก่อนที่จะจับกุมบุคคลนั้นมาดำเนินคดี

9. อำนาจทำความเห็นในคดี

9.1 คดีที่มีความเห็นควรสั่งฟ้อง

9.1.1 สารวัตรใหญ่หรือสารวัตรสถานีตำรวจภูธรอำเภอ สารวัตรหรือหัวหน้าสถานีตำรวจภูธรกิ่งอำเภอ สารวัตรสถานีตำรวจภูธรตำบล หรือผู้รักษาการในตำแหน่ง หรือผู้รักษาราชการแทน มีอำนาจทำความเห็นในคดีที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปีสิบปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่คดีที่ระบุไว้ตาม 9.1.5 แต่ถ้าวินิจฉัยคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์เกินหนึ่งแสนบาทขึ้นไป หรือคดีออกฉกรรจ์ ให้เสนอผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัด หรือผู้รักษาการในตำแหน่ง หรือผู้รักษาราชการแทน เป็นผู้ทำความเห็น

9.1.2 ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัด หรือผู้รักษาการในตำแหน่ง หรือผู้รักษาราชการแทน มีอำนาจทำความเห็นได้ทุกคดี เว้นแต่คดีที่ระบุไว้ตาม 9.1.5

9.1.3 ผู้บังคับการตำรวจภูธร หรือผู้รักษาการในตำแหน่ง หรือผู้รักษาราชการแทน มีอำนาจทำความเห็นได้ทุกคดี เว้นแต่คดีที่ระบุไว้ตาม 9.1.5

9.1.4 ผู้บัญชาการตำรวจภูธร หรือผู้รักษาการในตำแหน่ง หรือผู้รักษาราชการแทน มีอำนาจทำความเห็นได้ทุกคดี เว้นแต่คดีที่ระบุไว้ตาม 9.1.5

9.1.5 คดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร และความผิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดอันเป็นคอมมิวนิสต์ ให้เสนอตามลำดับจนถึงอธิบดีกรมตำรวจ เป็นผู้ทำความเห็น

9.2 คติที่มีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้อง

9.2.1 สารวัตรใหญ่หรือสารวัตรสถานีตำรวจภูธรอำเภอ

สารวัตรหรือหัวหน้าสถานีตำรวจภูธรกิ่งอำเภอ สารวัตรสถานีตำรวจภูธรตำบล หรือผู้รักษากรในตำแหน่ง หรือผู้รักษาราชการแทน มีอำนาจทำความเห็นคดีความผิด ที่มีโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ไม่เกินสองหมื่นบาท

9.2.2 ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัด หรือผู้รักษากรในตำแหน่ง หรือผู้รักษาราชการแทน มีอำนาจทำความเห็นได้ทุกคดี เว้นแต่คดีที่ระบุไว้ตาม 9.2.5

9.2.3 ผู้บังคับการตำรวจภูธร หรือผู้รักษากรในตำแหน่ง หรือผู้รักษาราชการแทน มีอำนาจทำความเห็นได้ทุกคดี เว้นแต่คดีที่ระบุไว้ตาม 9.2.5

9.2.4 ผู้บัญชาการตำรวจภูธร หรือผู้รักษากรในตำแหน่ง หรือผู้รักษาราชการแทน มีอำนาจทำความเห็นได้ทุกคดี เว้นแต่คดีที่ระบุไว้ตาม 9.2.5

9.2.5 คดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร และ ความผิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดอันเป็นคอมมิวนิสต์ ให้เสนอตามลำดับจนถึงอธิบดีกรมตำรวจ เป็นผู้ทำความเห็น

มีความเพิ่มขึ้นเป็นวรรคท้ายของ 9. โดยข้อบังคับฯ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2523 (ดูหน้า 15)

10. อำนาจการทำความเห็นในคดีของสารวัตรใหญ่ หรือสารวัตรสถานีตำรวจภูธรอำเภอ สารวัตรหรือหัวหน้าสถานีตำรวจภูธรกิ่งอำเภอ สารวัตรสถานีตำรวจภูธรตำบล ที่มีศาลจังหวัดตั้งอยู่

สถานีตำรวจภูธรใดที่มีศาลจังหวัดตั้งอยู่ในเขตอำนาจนอกจากอำเภอเมือง ให้สารวัตรใหญ่หรือสารวัตรสถานีตำรวจภูธรอำเภอ สารวัตรหรือหัวหน้าสถานีตำรวจภูธรกิ่งอำเภอ สารวัตรสถานีตำรวจภูธรตำบล หรือผู้รักษากรในตำแหน่ง หรือผู้รักษาราชการแทน มีอำนาจเฉพาะในการปล่อยชั่วคราวทำความเห็นในคดี และการกันผู้ต้องหาเป็นพยาน ได้เช่นเดียวกับผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัด

11. คติพิงคการสอบสวน

เพื่อให้สำนวนการสอบสวนต้องตกอยู่กับพนักงานสอบสวนนานเกินควร ฉะนั้น คติใดที่ไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำผิด เมื่อพนักงานสอบสวนได้รับฉันทอบ เห็นว่าใครสอบสวนมานานพอสมควรที่จะเสนอขอการสอบสวน ให้ปฏิบัติโดยถือตาม ระยะเวลาที่ดำเนินการสอบสวนมาแล้ว ทั้งนี้

11.1 คติอาญาทั่วไป จะต้องสืบสวนสอบสวนติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า สามเดือน

11.2 คติอุกฉกรรจ์ จะต้องสืบสวนสอบสวนติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า หนึ่งปี

เฉพาะสำนวนการสอบสวนที่จะส่งการสอบสวนให้เสนอตามลำดับชั้นไปยัง ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัด หรือผู้รักษาการในตำแหน่ง หรือผู้รักษาราชการแทน ตรวจพิจารณาก่อนเสนอพนักงานอัยการ

12. อำนาจการควบคุมการสอบสวน

12.1 ให้ผู้บังคับบัญชาตั้งแต่รองผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดขึ้นไป จัดการควบคุมตรวจตรา แนะนำ ให้การสอบสวนดำเนินไปตามกฎหมายและระเบียบ แบบแผนโดยเรียบร้อยมีขีดจำกัด ให้มีอำนาจตรวจสำนวนและสิ่งปฏิบัติ หากมีเหตุผล อันสมควร เพื่อความเรียบร้อยในการสอบสวนจะเข้าดำเนินการสอบสวนด้วยตนเองก็ได้

12.2 ให้พนักงานสอบสวนจัดทำสมุดบันทึกคดีที่ตนสอบสวน เพื่อผู้บังคับ- บัญชาตรวจได้ทุกเวลา โดยมีช่องตามแบบตัวอย่างท้ายข้อบังคับนี้

12.3 ให้เป็นหน้าที่ของสารวัตรใหญ่ หรือสารวัตรสถานีตำรวจภูธร อำเภอ สารวัตรหรือหัวหน้าสถานีตำรวจภูธรกิ่งอำเภอ สารวัตรสถานีตำรวจภูธรตำบล จัดทำสมุดสถิติคดีอาญาที่เกิดขึ้นในเขตอำนาจ โดยมีแบบตัวอย่างเช่นเดียวกับ 12.2 แต่เพิ่มชื่อพนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนขึ้นอีกช่องหนึ่ง และเป็นหน้าที่ของพนักงาน สอบสวนเจ้าของสำนวนลงชื่อรับรองความถูกต้องไว้ให้ผู้บังคับบัญชาตรวจสอบได้ทุกเวลา

12.4 ในกรณีที่มีผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือผู้กล่าวโทษในคดีเรื่องหนึ่ง เรื่องใดร้องขอความเป็นธรรมต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว หรือในกรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัด เห็นเป็นการสมควร ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเรียกหัวหน้าพนักงานสอบสวนในจังหวัด มาชี้แจง แล้วให้คำแนะนำเร่งรัดให้ดำเนินการให้เป็นผลดี และเป็นไปในทางที่ชอบ และเหมาะสมได้ ในการนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจ เรียกสำนวนการสอบสวนมา ประกอบการชี้แจงแนะนำได้

ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นว่าการดำเนินการตามวรรคหนึ่งจะไม่ได้ผล ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจ เข้าควบคุมการสอบสวน โดยเรียกสำนวนการสอบสวน มาตรวจพิจารณาและสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการตามที่เห็นสมควร รวมทั้งการสั่ง อนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว หรือจะสั่งให้เปลี่ยนตัวพนักงานสอบสวน หรือให้ พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง เข้าร่วมทำการสอบสวนคดีเรื่องนั้นด้วยก็ได้ กรณีดังกล่าวนี้ ให้ถือว่าผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรคท้าย และเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 140 มีอำนาจ เกี่ยวกับการสอบสวน ความผิดอาญาในเขตอำนาจของจังหวัด การที่จะสั่งแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงโดยอำนาจของ ผู้บังคับการตำรวจภูธร หรือผู้บัญชาการตำรวจภูธร ให้เป็นอันงด เว้นแต่ที่เป็นอำนาจของ อธิบดีกรมตำรวจ

12.5 ในกรณีที่มีผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือผู้กล่าวโทษในคดีเรื่องหนึ่ง เรื่องใด ร้องขอความเป็นธรรมต่อนายอำเภอเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว หรือในกรณีที่นายอำเภอเห็นเป็นการสมควร ให้นายอำเภอเรียก หัวหน้าพนักงานสอบสวนในเขตอำนาจของกิ่งอำเภอหรืออำเภอมารับชี้แจง แล้วให้คำแนะนำ และเร่งรัดให้ดำเนินการให้เป็นผลดี และเป็นไปในทางที่ชอบและเหมาะสมได้ ในการนี้ นายอำเภอมีอำนาจ เรียกสำนวนการสอบสวนมาประกอบการชี้แจงแนะนำได้

ถ้านายอำเภอเห็นว่า การดำเนินการตามวรรคหนึ่งจะไม่ได้ผล นายอำเภอมีอำนาจเข้าควบคุมการสอบสวน โดยเรียกสำนวนการสอบสวนมาตรวจพิจารณา และสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการตามที่เห็นสมควร รวมทั้งการสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว หรือจะสั่งให้เปลี่ยนตัวพนักงานสอบสวน หรือให้พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองเข้าร่วมทำการสอบสวนคดีเรื่อนั้นด้วยก็ได้ กรณีดังกล่าวนี้ให้ถือว่า นายอำเภอเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรคท้าย และเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 140 มีอำนาจเกี่ยวกับการสอบสวนความผิดอาญาในเขตอำนาจของอำเภอ การที่จะสั่งการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงโดยอำนาจของผู้กำกับ การตำรวจภูธรจังหวัด ผู้บังคับการตำรวจภูธร หรือผู้บัญชาการตำรวจภูธร ให้เป็นอันยกเว้นแต่ที่เป็นอำนาจของผู้อำนวยการจังหวัดหรืออธิบดีกรมตำรวจ

12.6 ในกรณีที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือผู้กล่าวโทษในคดีเรื่องหนึ่งเรื่องใดร้องขอความเป็นธรรมต่อปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว หรือในกรณีที่ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอเห็นเป็นการสมควร ให้ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอเรียกหัวหน้าพนักงานสอบสวนในเขตอำนาจของกิ่งอำเภอนั้นชี้แจงแล้วให้คำแนะนำเร่งรัดให้ดำเนินการให้เป็นผลดี และเป็นไปในทางที่ชอบและเหมาะสมได้ ในการนี้ ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอมีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนมาประกอบการชี้แจงและแนะนำได้

ถ้าปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอเห็นว่า การดำเนินการตามวรรคหนึ่งจะไม่ได้ผล ให้รายงานชี้แจงเหตุผลไปยังนายอำเภอ และให้นายอำเภอพิจารณาดำเนินการตาม 12.5 โดยอนุโลม

13. ถ้าปรากฏข้อเท็จจริงต่อพนักงานสอบสวนว่า พยานบุคคลซึ่งเคยให้การไว้ในชั้นสอบสวนอย่างหนึ่ง ต่อมาในชั้นพิจารณาของศาลกลับเบิกความไปอีกอย่างหนึ่ง อันเป็นข้อเท็จจริงซึ่งแตกต่างกันในสาระสำคัญแห่งคดี ให้พนักงานสอบสวนรีบรายงานเสนอต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงผู้ว่าราชการจังหวัด ในส่วนภูมิภาค หรืออธิบดีกรมตำรวจ ในกรุงเทพมหานคร โดยพลัน

เมื่อผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนดังกล่าวในวรรคแรกได้รับรายงานจากพนักงานสอบสวน หรือได้รับทราบเรื่องที่พยานให้การ และเบิกความแตกต่างกันดังกล่าวแล้ว ให้รีบดำเนินการตั้งคณะกรรมการทำการสอบสวนข้อเท็จจริงให้แน่ชัดถึงเหตุที่พยานให้การ และเบิกความแตกต่างกันว่าเป็นเพราะความบกพร่องของพนักงานสอบสวนในการบันทึกคำให้การพยาน หรือเป็นเพราะพยานจงใจให้การ และเบิกความแตกต่างกัน เพื่อดำเนินการต่อพนักงานสอบสวนที่บกพร่อง หรือต่อพยานที่เจตนากลับคำดังกล่าว ตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนของทางราชการต่อไป

คณะกรรมการดังกล่าวในวรรคก่อน ในส่วนภูมิภาคให้ประกอบด้วยอัยการจังหวัด หรือผู้แทน ผู้กำกับการตำรวจภูธรหรือผู้แทน และนายอำเภอท้องที่หรือผู้แทน ส่วนในกรุงเทพมหานครให้ประกอบด้วยผู้แทนกรมตำรวจ ผู้แทนกรมอัยการ และผู้แทนกรมการปกครอง อย่างละหนึ่งนาย เป็นกรรมการ

ความใน 13 ถูกยกเลิกโดยข้อบังคับ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2523 (ดูหน้า 15)

14. ค่ายปรากฏว่า การปฏิบัติตามกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477 ให้ไว้ ณ วันที่ 14 กันยายน พุทธศักราช 2478 ในส่วนที่เกี่ยวกับสำนวนคดี ซึ่งพนักงานสอบสวนมีความเห็นควรส่งฟ้องผู้ต้องหาในเขตกรุงเทพมหานครนั้น ยังคงคลาดเคลื่อนอยู่ จึงให้เจ้าพนักงานถือปฏิบัติดังต่อไปนี้

14.1 ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนพร้อมกับผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการ เว้นแต่ผู้ต้องหานั้นถูกขังอยู่แล้ว

14.2 ให้พนักงานอัยการวินิจฉัยว่าควรปล่อยผู้ต้องหา ปล่อยชั่วคราว ควบคุมไว้ หรือขอให้ศาลสั่ง แล้วแต่กรณี

14.3 ถ้าพนักงานอัยการได้วินิจฉัยและมีคำสั่งตามความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 ว่า ควรปล่อยตัวผู้ต้องหาชั่วคราวโดยไม่มีประกัน หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะจัดการกับผู้ต้องหา หรือเป็นคู่สัญญากับนายประกัน ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 111 และมาตรา 112 แล้วแต่กรณี แทนพนักงานอัยการ

14.4 ถ้าพนักงานอัยการวินิจฉัยว่า ควรควบคุมผู้ต้องหาไว้ ให้พนักงานสอบสวนควบคุมผู้ต้องหาต่อไป

14.5 ถ้าพนักงานอัยการวินิจฉัยว่า ควรขอให้ศาลสั่งผู้ต้องหา ให้พนักงานอัยการจัดการยื่นคำร้องขอฝากขังต่อศาล

15. การสอบสวนคดีอาญาที่ยังค้างอยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวน ก่อนวันไซ้ข้อมบังคับนี้ ให้ดำเนินการต่อไปตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยที่ 1/2509 เรื่อง ระเบียบการสอบสวนคดีอาญาในจังหวัดอื่นนอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ลงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2509 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วย ระเบียบการสอบสวนคดีอาญาในจังหวัดอื่น นอกจากกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2518 ลงวันที่ 12 มิถุนายน 2518

บรรดาคำสั่ง ระเบียบ หรือข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีกำหนดไว้แล้วในข้อบังคับนี้ หรือซึ่งขัด หรือแย้งกับข้อบังคับฉบับนี้ ให้เป็นอันยกเลิก

ข้อบังคับนี้ให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันครบกำหนด 30 วัน นับจากบัดนี้เป็นต้นไป.

ประกาศ ณ วันที่ 7 พฤศจิกายน 2523

ประเทือง กิริติบุตร

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย

ว่าด้วยระเบียบการดำเนินการค้ำเงินคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2523

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินการค้ำเงินคดีอาญาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น กระทรวงมหาดไทยจึงออกข้อบังคับว่าด้วย
การดำเนินการค้ำเงินคดีอาญา ดังต่อไปนี้

1. ให้ยกเลิกความใน 1 แห่งข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินการค้ำเงินคดีอาญา พ.ศ. 2523 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"1. นอกจากกรณีที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78(1) (2) และ (4) มาตรา 117 กรณีการปฏิบัติตามหมายจับของศาล กรณีการจับในคดีความผิดสหโทษ คดีความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก และคดีที่มีโทษปรับสถานเดียวไม่เกินสองพันบาท และการจับในกรณีฉุกเฉินและจำเป็นอย่างยิ่ง ก่อนที่จะทำการจับกุมหรือออกหมายจับบุคคลใด เจ้าพนักงานจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานให้เพียงพอที่จะเชื่อได้ว่า ผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดอาญา ทั้งนี้ จะต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ คือ

1.1 การจับกุมข้าราชการการเมือง สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐ สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ให้ขอความเห็นชอบจากปลัดกระทรวงมหาดไทย หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายก่อน

1.2 การจับกุมข้าราชการประจำ และสมาชิกสภาท้องถิ่น นอกจากสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ที่ได้กระทำความผิดในกรุงเทพมหานคร หรือนอกราชอาณาจักร หรือการจับกุมผู้ว่าราชการจังหวัด ให้ขอความเห็นชอบจากปลัดกระทรวงมหาดไทย หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายก่อน

1.3 การจับกุมข้าราชการประจำ และสมาชิกสภาท้องถิ่น นอกจากสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ที่ได้กระทำความผิดในท้องที่จังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ให้ขอความเห็นชอบจากผู้ว่าราชการจังหวัดแห่งท้องที่ที่ความผิดได้เกิดภายในเขต หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายก่อน

1.4 การจับกุมบุคคลนอกจากกรณีที่ได้กล่าวไว้ใน 1.1 1.2 และ 1.3

ก. ในกรุงเทพมหานคร หรือในกรณีที่มีความผิดได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร ให้ขอความเห็นชอบจากปลัดกระทรวงมหาดไทย หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายก่อน

ข. ในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ให้ขอความเห็นชอบจากผู้ว่าราชการจังหวัดแห่งท้องที่ที่ความผิดได้เกิดภายในเขต หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายก่อน

การจับกุมบุคคลตาม 1.4 โดยเจ้าพนักงานตำรวจตั้งแต่ตำแหน่งผู้บังคับการขึ้นไป ทำการจับกุมด้วยตนเอง ได้รับยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามข้อนี้

การจับกุมบุคคลในกรณีฉุกเฉินและจำเป็นอย่างยิ่งดังกล่าวในวรรคแรก ให้รายงานถึงเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นดังกล่าว ให้ผู้มีอำนาจให้ความเห็นชอบทราบโดยพลัน"

มีความเพิ่มขึ้นเป็นวรรคท้าย โดยข้อบังคับฯ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2523 (ดูหน้า 15)

2. ให้ยกเลิกความใน 5.1 แห่งข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

" 5.1 ให้สารวัตรใหญ่ สารวัตรที่เป็นหัวหน้ารับผิดชอบหน่วยงาน หัวหน้าสถานีตำรวจภูธรกิ่งอำเภอหรือตำบล หรือผู้รับราชการในตำแหน่ง หรือผู้รักษาราชการแทน มีอำนาจพิจารณาคำร้องไต่สำหรับคดีอาญาทั้งปวง ถ้าบุคคลดังกล่าวพิจารณาแล้วมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว โดยมีประกันหรือไม่ประกัน หรือโดยมีหลักประกันหรือไม่มีหลักประกัน คำสั่งนั้นเป็นอันเด็ดขาด ทั้งนี้ ให้กรมตำรวจวางระเบียบปฏิบัติเป็นการภายในเกี่ยวกับการสั่งคำร้องของบุคคลดังกล่าว"

3. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคท้ายใน ๑ แห่งข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินการค้ำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523

"คดีที่อยู่ในอำนาจทำความเข้าใจเห็นดังกล่าวในข้อนี้ ถ้าคดีไต่ผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือ ใ้คำสั่งการไว้โดยเฉพาะ ให้ปฏิบัติไปตามคำสั่งนั้น หรือถ้าพนักงานสอบสวนเห็นสมควร เสนอผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปก็ให้เสนอได้"

4. ให้ยกเลิกความใน 13 แห่งข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบ การดำเนินการค้ำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523

ประกาศ ณ วันที่ 26 พฤศจิกายน 2523

ประเทือง กิริติบุตร

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย

ว่าด้วยระเบียบการดำเนินการค้ำเนินคดีอาญา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2523

โดยที่ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินการค้ำเนินคดีอาญาในส่วน ที่เกี่ยวกับผู้ได้รับมอบหมายจากผู้มีอำนาจให้ความเห็นชอบในการจับกุมหรือออกหมายจับ ยังมีได้กำหนดวิธีการมอบหมายไว้ กระทรวงมหาดไทยจึงออกข้อบังคับว่าด้วยระเบียบ การดำเนินการค้ำเนินคดีอาญา ดังต่อไปนี้

1. ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคท้ายใน 1 แห่งข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินการค้ำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย 1 แห่งข้อบังคับ กระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินการค้ำเนินคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2523

"ผู้มีอำนาจให้ความเห็นชอบในการจับกุมหรือออกหมายจับตามข้อบังคับนี้ จะมอบหมายเป็นหนังสือให้แก่ผู้ใดก็ได้ โดยให้ทำningถึงระดับ ตำแหน่ง หน้าที่ และ ความรับผิดชอบของผู้ที่จะได้รับมอบหมายเป็นสำคัญ"

ประกาศ ณ วันที่ 11 ธันวาคม 2523

ประเทือง กีรติบุตร

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

คำสั่งกระทรวงมหาดไทย

ที่ 735/2523

เรื่อง มอบหมายการให้ความเห็นชอบในการจับกุมหรือออกหมายจับบุคคล

เพื่อให้การให้ความเห็นชอบในการจับกุมหรือออกหมายจับบุคคลตามข้อบังคับ กระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 ดำเนินไปโดย เรียบร้อย สะดวก รวดเร็ว อาศัยอำนาจตามความใน 1.1 1.2 และ 1.4 ก. ของข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินการดำเนินคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2523 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย 1 ของข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วย ระเบียบการดำเนินการดำเนินคดีอาญา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2523 ปลัดกระทรวงมหาดไทย จึงมอบหมายให้บุคคลดังต่อไปนี้เป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นชอบในการจับกุมหรือออกหมาย จับบุคคล คือ

1. รองปลัดกระทรวงมหาดไทย
2. ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย
3. อัยการพิเศษฝ่ายคดี กรมอัยการ
4. ผู้ช่วยอัยการพิเศษฝ่ายคดี กรมอัยการ

5. อัยการพิเศษประจำกรม กรมอัยการ

6. พนักงานอัยการประจำศาลจังหวัดมีนบุรี

โดยให้ผู้นับรับมอบหมายพิจารณาให้ความเห็นชอบในการจับกุมหรือการออกหมายจับแทนปลัดกระทรวงมหาดไทยได้ทุกคดี เว้นแต่กรณีดังต่อไปนี้ ปลัดกระทรวงมหาดไทยจะเป็นผู้พิจารณาเอง คือ

1. การจับหรือออกหมายจับบุคคลตาม 1.1 ของข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2523 เฉพาะข้าราชการการเมือง และสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐ

2. การจับหรือออกหมายจับบุคคลตาม 1.2 ของข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2523 เฉพาะข้าราชการประจำ ซึ่งมีตำแหน่งตั้งแต่อธิบดีหรือเทียบเท่าขึ้นไป หรือผู้ว่าราชการจังหวัด

3. การจับหรือออกหมายจับบุคคลตาม 1.4 ก. ของข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2523 เฉพาะคดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร และความผิดเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 15 ธันวาคม 2523 เป็นต้นไป

สงัด ณ วันที่ 12 ธันวาคม 2523

ดำรง สุนทรสารทูล
ปลัดกระทรวงมหาดไทย

ประวัติผู้เขียน

นางสาวอารีย์ รุ่งพรทวีวัฒน์ เกิดที่ กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2500 สำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาตรีศาสตรบัณฑิต จาก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2522 และสอบได้ได้เป็นเนติบัณฑิตไทย จากสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา ปีการศึกษา 2523 ปัจจุบัน รัับราชการในตำแหน่งนิติกร สำนักงานสรรพากรกรุงเทพมหานคร กรมสรรพากร กระทรวงการคลัง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย